

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Yeni Dizi ★ Sayı : 10 ★ Cilt : 8 ★ Ocak 1962 ★ 1,5 Lira

Güzellik Yaratılmaz

Melih Cevdet ANDAY **(3. Sayfada)**

Aydınların Önderliği Çağı

Prof. Bahri SAVCI

1945 lerden sonra, Türkiye'de, «halk», «siyaset» alanına çıkmıştı. Fakat, gerçek aydın önderlerden yoksundu. Onun için, bu halkın siyasal, sosyal, ekonomsal düzende istediği, uygulatmak için önderlerine kabul ettirdiği istekleri, dilekleri, istemleri, çoğu zaman, gerçekte sosyal gelişme yönümüze aykırı «tercihler» olarak ortaya çıktı.

Bu gözlemi ve vardığımız yargıyı, biraz daha açalım :

Türkler, XIX uncu yüzyıldan beri, siyasal ve sosyal bakımdan bir batılaşma akımı içine girmişlerdir. Batılaşma, önce, «askerlik fenni» gereklerine uyulmak suretiyle mümkün görülmüştür. Daha sonraları, toplum yaşayışını yöneten kurallar arasına; kaynağı Tanrısal olmayan, bizzat beşerî varlığın kendisi olan, insan ihtiyaçlarından aklın bulup çıkardığı prensipler halindeki kurallar da geniş ölçüde sokulacak olursa, bu «Tanzimat» içinde, Batı uygarlık ailesi içine girilebileceği sanıldı. Daha da sonraları, islâm amme hukuku temeli üzerinde, böyle beşerî bir özle dolu akılcı toplum kurallarının kurulamıyacağı anlaşıldı; toplumun islâmcı saltanat kalıntıları üzerine dayanan yönü ile, beşerî ihtiyaç ve gerçeklerden kaynağını alan akılcı yönü arasında bir ikilik doğduğu ve geliştiği görüldü. Bu sebeple, Batı uygarlığı olan sosyal gelişme yönüne -yâni gözlemci, akılcı, deneyici olan ve psikolojik verilere dayanan bir düşünce çabası ile kurulan bir uygarlık yönüne- aykırı düşen, İslâmcı Osmanlı saltanat dünyasının bütün kalıntıları temizlendi. Bu, şu demekti: Önemli olan beşerî münasebetlerdir. Beşerî münasebetlerden doğan beşerî ihtiyaçlar, lâik bir anlayışla, bilim verilerine göre düzen altına alınmalı, giderilmelidir. Bunun siyasal âleti, bu sonuca varmağı olumlu kılacak siyasal mekanizma «demokrasi» dir: Emretme gücünün seçimden çıkması; Devlet yetkilerinin, seçilmiş temsilci organlar eliyle kullanılması; bu «icra» nın bütün safhalarının denetlenmesi; gereken sorumluluklarının hemen gerçekleşmesi...

Demek ki; toplum, sosyal ve siyasal bakımlardan Batı uygarlığı amacına, geniş ölçüde varma yoluna girmiş gibi gözükmeğe başlamıştır. Fakat, yukarda sözü edilen «temsil» in gerçek bir temsil olabilmesinin bir şartı eksik kalmıştı: Seçimin ve onun verisi olan temsilin, çok parti rekabetine dayanması. Buna da varıldı. Binaenaleyh, siyasal bakımdan Batı uygarlığı da; çok partili demokrasi biçimi içinde, halkın ihtiyaçlarını aramak, gözlemek, tesbit etmek; mahiyeti, genişliği, kavranan bu ihtiyaçları giderici, sorunları çözüm tedbirleri teklif etmek, çok partili demokrasinin zorunlu kıldığı türlü alternatifleri, halkın beğenisine (tercihine) sunmak şeklinde anlaşılmağa başlandı.

1945 lerden sonra olan budur, ve işte halkın siyaset alanına çıkması da buradan başlamaktadır.

Şöyleki : **(2. Sayfada)**

ölü balad

Sokağa çok yakın tarlaya uzak
Üstümden geçen bir bulut vardı
Her kral atına bir çocuk gerek
Havalar sıcaksa suç benim değil

Her çağda önemli bir kadın gibi
Üstünde annemin eliyle güzel
Baharla gelirken ölüm gölgesi
Aşkını yaşadım suç benim değil

Dolu bir maviye vurulan ceylân
Unutma gerçerken güneş altından
Yol üstünde duran her aşka selâm
Elimde karanfil suç benim değil

Severken başlıyan yalnızlığa bak
Yaşıyan sevgiyse bir çiçek ister
Başbaşa kalırsak saksılara bak
Çılgınlık olursa suç benim değil

İstersen bu akşam yine çağıralım
Yalnızlık gelince ölüm bir çiçek
Çiçeksiz baharda sevmek isterim
Çocuklar büyürse suç benim değil

Babamla bardak yan-yana dursa
Parayla sayılan ipsiz İstanbul
Şarap da ortadan bey gibi kalksa
Ölürsem yalnızlık suç benim değil

Çamların altından aşka yorgundum
Koca bir yalnızlık boğarken beni
Ekmekle baharla babamla geldim
Karamsar yaşadım suç benim değil

Belki görmemiştim Arabistanı
Söylerse karanlık yenildim şimdi
Gülünce ağladım bu aşka doğru
Hepimiz suçluyuz suç benim değil

Nurer UĞURLU

İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar, siyasal iktidar alanında çok parti rekabeti olmadığından halkın beğenisine alternatifler sunmak ihtiyacı şekillenemediğinden, demokratik vetire içinde «halk» ın yeri ve rolü, pek önem kazanmamıştı. Ancak 1945 lerden sonradır ki, siyasal iktidar alanına giren çok parti rekabeti, halk beğenilerinin nerelerde bulunduğunu araştırmağı ve o yerlerde, halka, halk ihtiyaçlarının ifadesi halinde alternatif sunmağı olumlu kılmıştır.

İşte, bu safhada «halk», siyasal münasebetler alanının en önemli unsuru halinde siyaset sahnesine çıkmıştır; ve elinde tuttuğu o müthiş «oy» gücü ile, kendisine siyasal, sosyal, ekonomsal düzende teklif getirecek olan partilere, onların önderler zümresine, kendi istek ve istemlerini -kendi beğenisine esas olmak üzere ve onlar tarafından formüle edilip kendisine sunulmak için- zorla yüklemiştir.

Ve bütün sosyal şanssızlık bu noktada başlamıştır : Sosyal ve ekonomsal açılardan az gelişmiş bir ülkenin halkı olarak bu halk, gerçek aydın sıfatı ile kendisine, gerçek Batı uygarlığına uygun yönler gösterme gücü gelişmemiş önderlerine, bu sosyal gelişme yönümüze aykırı dilekleri, eğilimleri, istemleri empoze etmiştir. Gerçek aydın niteliğinden uzak; kafa ve moral sağlamlığından yoksun oportünist önderle de; bu dilek, eğilim ve istemleri, şaşılacak bir iştiyakla benimseyip tâviz formülleri halinde halka geri sunmuşlardır. Bunlar, kısaca, pek kısaca, şöyle özetlenebilir : İdarede; yumuşak ve demokratik idare adı altında, otoritesini yitirmiş, partizan eğilimlere kurban bir pasif idare. Ekonomide : Çalışma-tutum-verim derecesine göre önceliği tesbit edilmiş rasyonel bir yatırım şeması altında işleyen muntazam hareketli ekonomi yerine, istismar-enfilâsyon-siyasal parti menfaatına göre önceliği tesbit edilmiş irrasyonel yatırım şeması altında işleyen bir dağınık hareketli ekonomi. Bir laik dünya görüşünün gözlemci, akılcı, deneyci olan ve psikolojik verilere dayanan beşerî müesseseleri yerine, bir islâm hurafeciliğine ve metafizikçiliğine dönüş halinde beliren moral müesseseler ve moral tatminler...

İşte gerçek aydın önderlerden yoksun halkın siyaset sahnesine çıkmasiyle çok partili siyasî hayatın ilk safhasında hasıl olan durum budur.

⁂

Eğer derin anlamına varabilirsek bu safha da, tasfiye edilmiştir -ya da tasfiye edilmeğe pek elverişli bir hale gelmiştir- ve, -eğer demek caiz ise- gerçek aydınların önderliği altında yeni bir çağ başlamıştır.

Bu yeni çağın düşünme, arayıp bulma ve uygulama aracı gene Batı Demokrasisidir; onun, yeni teminatlara bağlamış hürriyetler düzenidir.

Fakat bu sefer, bu Batı demokrasisinin ve hürriyetler düzeninin, halk istemleri altında sapmalara uğramaması için, gerçek aydınların önderliğine ihtiyacı vardır. Siyasal parti kadrolarının, tüm bu aydınlarla dolu olmadığı acı -ve sapma istidatları ile dolu- bir gerçektir.

Fakat, bu gerçek aydınların önemli bir kısmını siyasal parti kadroları dışında da -pekâlâ bulabiliriz. Yukarda sözü edilen acılığı onlar giderebilirler, demokrasiden sapma ve gerçek ihtiyaçlara uygun verimli çözüm yolları bulamama tehlikesini de, yine, onların zihnî, fikrî bir dinamizm içinde, ellerindeki bütün araçları kullanarak, toplumu etkilemek çabası giderebilir.

Gerçek aydınlar önderliğinin bu yeni çağında aydınların görevi; önce Türk siyasal sosyal ve ekonomsal hayatının yapısını incelemek; onun mûtalarını tesbit etmek; bu mûtalar içinde kendini ortaya koyan problemlerin akıl yolu ile tahlilini yapmak; türlü açılardan söz konusu olabilecek çözüm yollarının nelerden ibaret olduklarını göstermek; türlü çözüm yollarını uygulama konusunda gereken düzeye ulaşmak için Türk siyasal, sosyal ve ekonomsal hayat yapısının gelişme yollarını açmak ve açık tutmak; bir kelime ile, yaşamanın madde meselelerini bir düzenli platformda çözüm tertiplerine doğru yürütürken; zekânın, bilginin, ahlâkın, düşüncenin meselelerini de bir hürriyet platformunda geliştirmek için objektif tahlillerin verilerinden başkasına aldırmamak...

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE:

Gereksiz yazışmaların önünü almak gayesiyle abonelerimizin adreslerinin üstüne iki sayı (Örneğin 1 — 12) yazıyoruz. Bunun biri abonenin başladığı, öbürü de biteceği sayıyı gösteriyor. Buna göre abonelerimiz her çıkan sayımızı eline aldıkça abonesinin hangi sayıda biteceğini görerek daha önceden uzatma işlemlerini yaptırmalarını kolaylaştıracaktır. Bunu yaptırmayanların aboneleri bitince — ayrıca hatırlatılmadan — dergileri kesilecektir. Şimdiden özür dileyerek bildiririz.

dost

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Ayda Bir Çıkar

Sahibi : **Salim ŞENGİL**

Yeni dizi

Sayı: 10 — Cilt: 8 — Ocak 1962

Yazı İşleri Sorumlusu : **N. ŞENGİL**

İdare yeri : Rüzgârlı S. Ove han. Da. 4 - **ANKARA**

Tel : 11 98 29

Abonesi :

Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.

Dış ülkeler için bir mislidir.

Öğretmen ve öğrencilere % 20 İndirme yapılır.

İlân şartları : Santimi 12 lira

Arka kapak 2 renkli 1.500 TL.

» » 1 » 1.250 TL.

İç » 1 » 1.000 TL.

Sürekli olarak 6 sayı verenlere % 10, 12 sayı verenlere ise % 20 indirim yapılır.

Basıldığı yer :

Resimli Posta matbaası Lmt. Şirketi — ANKARA

Melih Cevdet ANDAY

GÜZELLİK YARATILMAZ

Yeni Ufuklar dergisinin son sayısında, Sabahattin Eyüboğlu'nun, Stéphane Mallarmé'den çevirdiği iki şiir vardı. Eyüboğlu, bu şiirlerin çevirisinde karşılaştığı büyük güçlükleri anlatırken, «En çok, Mallarmé'nin neyi söylemek, hangi düşünceyi ya da bakışı uyandırmak istediğini bulmak için yoruldum.» gibilerden bir söz söyledi bana. Gibilerden diyorum, çünkü onun tümcesi tıpkı böyle değildi, bende kalanı yazdım. Bu söz, gerçi o şiirlerin ne gibi bir bildiri getirdiği anlamında yorumlanabilir; ama ben, beni Fransızca **message**'ın bu alanda taşıyageldiği anlama bağlıyacak ve bir parçasının o anlam içine girmesine karşılık, bütünü ile onun sınırlarını aşan konumdan uzaklaştıracak korkusu ile o sözcüğü kullanmak istemiyorum. Başka bir deyişle, ben Eyüboğlu'nun karşılaştığını söylediği güçlük ile, bir şiirde açık, yarı açık ya da büsbütün kapalı olarak sunulan **ilk söz** den başka bir ya da bir kaç **söz** daha bulunduğu üstüne olan sezgim arasında yüreklendirici bir ilinti kurdum. Şöyle ki, gizli tutuldukları için değil, nitelikleri gereğince, eriyerek yapının bütününe yayıldıkları için kolayca yakalanamıyan bu ikinci takım bildiriler, şiirin öteki düşünce çabalarından başlıca ayırd edici özelliğini yaratırlar; dahası, belki de şiirin ta kendisidirler. Bunları müzikte, ilk sese, fiziksel, kaynak sese eklenerek onu renklendirmek yolu ile çeşitlendiren ve böylece, bilinen bağımsız sesleri yaratan armonik seslere benzetmekte yarar umuyorumki ses kirişlerinin titreşimi ile çıkışları sırasında özleri bir olan çeşitli konuşma sesleri için de durum özdeştir.

Demek Eyüboğlu'nun, çeviri sırasında karşılaştığı en büyük güçlük, şiirin aslındaki güzelliği aktarmak güçlüğü değildi; belki daha çok, o güzelliği yaratan gizli bildiri idi. Başka bir deyişle, Mallarmé'nin o şiirleri niçin yazdığı bilinmeden, yarattığı güzellik de aktarılamazdı. İşte benim söylemek istediğim de, şiirsel güzelliğin bir amaç değil, bir sonuç olduğudur ki, bu konunun kurcalanmasında, çağımız şiirinin girdiği çıkmazı aydınlatıcı bir gerçek bulunduğunu sanıyorum.

Sanatın ereği güzellik yaratmaktır inancına katılmadığımı söyliyecek değilim; ama bu inanç, oldum olası sağlam görünmemiştir bana. Sanatın sağtöresel, toplumsal amaçlara yöneldikçe yücelik kazanacağı savını yeniden ortaya atarak şu bıkkınlık veren «Sanat sanat için midir, toplum için midir?» tartışmasını tazelemek istediğim sanılmasın. Sanatta salt güzellikten başka amaçlar arayan düşünceye karşı, bu amaçlara varmak için de tek çıkar yolun gene **güzellik** yaratmak olduğu, haklı olarak söylenebilir, böylece de o tartışma, sanatın amaçları değilse de, niteliği yönünden önemini epeyce yitirir ve sonuç olarak bu iki anlayıştan hangisine bağlı kalınarak yaratılmış olursa olsun, salt sanata özgü değer ölçülerinin işlediği, oldukça geniş, sürekli, ortak bir sanat alanının bulunduğu görülür. Ancak bu ortaklığın özü güzellik olmamak gerekir; **ilk söz** gibi, sanat sanat içindirsilerin değer vermedikleri bildiriyi, kavrayıcı bir sanat temeli üzerinde geniş bir anlaşmaya varmak için bir yana bıraksak da, salt güzellik ardında koştuğunu sanan bir sanatçıyı değerlendirecek ölçüyü, gene de sanatçının sözünde, isterseniz Eyüboğlu'nu yoran sözünde, aramak gerektiğini söylemek zorunda kalırım. H. Read'in, güzelliği sanatın amacı olarak görmediğini söylemesi, dayanağı ne olursa olsun, sanırım, **Güzellik** gibi göreli ve değişken bir kavramda, ölçü sağlamlığı bulamamasından olacaktır.

Eski çağlarda sanatçıların yığınlarla öylesine kaynaşmasını, çağımız sanatçısının sadece halktan değil, sanatçılardan da kopması ile karşılaştıracak olursak, bunun başlıca nedeninin, **güzellik** anlayışında gizlendiğini görürüz. Günümüz sanatçısına bilisiz olduğunu söyleseniz kızmıyor da, beğenisini yererseniz, güzel diye ortaya koyduğunun güzel olmadığını söylerseniz köpürüyor. Oysa sanatçı da, öteki düşünce erleri gibi, ama onlardan elbette ayrı bir **söz**'ün adamı olduğu kanısını benimserse, bu alınganlıklar, dahası bu toplumdan kopmalar, öteki sanatçıları kıskanmalar, mutsuz olmalar kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Çünkü gerçekte, sanatcı, bildirisini kurarken güzelliği bulur, yoksa güzelliği herkesten daha iyi bildiği için değil. Güzellik, dolayısı ile yakalanan bir şeydir.

Nusret HIZIR

"Existentialisme" bir felsefe mi? (1)

Kiergegaard'ın varoluşçuluğunun konu bakımından yeni, ama yapı bakımından felsefe geleneğine sıkısıkıya bağlı bir öğreti olduğunu görmüştük Bütün varoluş öğretilerinde bu ortak bir niteliktir. Ve «existentialiste» lere Fenomenoloji'nin katılmasıyla bu nitelik kuvvet bulmuştur.

Fenomenoloji nedir? Biriki sözcükle söylemek gerekirse Fenomenoloji, amacı **özleri** kavramak olan bir felsefe metodudur. Bu özler Fenomenolojiye göre gösterdiği fenomenlerin gerisinde saklı bulunan «ideal» anlamlardır. Özleri, sezgi kavrar (Fenomenoloji'nin kurucusu Edmund Husserl, bu sezgiye, Wesensschau- özü görüş- der). Buna erişmek için, fenomenolojik indirgeme denen sürece dayanan betimlemeler gereklidir. Bu indirgeme, maddesel olsun, ruhsal olsun, neyin nesnel (objektif) bir anlamı varsa, hepsini kere içine koymaktan başka bir şey değildir. Böylece nesnel acunu kere içine koymada erek, sayesinde herşeyin bir anlam kazandığı ne ise, ona erişmektir. Bu da Husserl'e göre, objelerden gelen her türlü belirlemeden bağımsız olarak salt bilinç, başka deyimle, salt ben'dir. Fenomenoloji, birtakım bilinç yapılarına yönelmiştir. Bu yapılar, ancak, bilinç, objelerle bağıntı haline girdiği vakit meydana çıkarlar. Çünkü, Husserl'e göre bilinç, her zaman, bir şeyin bilincidir. İşte fenomenologlar, bilincin bu haline «intentionnel» sıfatını takarlar.

Bu biriki satırı hazırlık olarak tespit ettikten sonra «existentialisme» in kendisine geçelim.

— II —

Kierkegaard'ın düşüncelerinin ürün vermesi için üç çeyrek yüzyıl geçmiştir. Ancak Birinci Dünya Savaşından sonradır ki en önemli varoluşçular meydana çıkmıştır. Bunlardan Gabriel Marcel'i ayırmak gerekir, çünkü G. Marcel, ilk büyük varoluşçu yapıtını 1910 da vermiş ve Kierkegaard'ı tanımadan, Kierkegaard'a pek yakın olan öğretisini kurmuştur.

Alman düşünürü Karl Jaspers'i bir yana bırakırsak, diyebiliriz ki başlıca «existentialiste» lere öğretilerini temellendirmek için metodu veren Fenomenolojidir. Bunlar arasında, bu etki en çok, Alman Martin Heidegger ile Fransız Jean-Paul Sartre'da görülmektedir. Ben de burada bu ikisinden söz edeceğim. — Fenomenolojinin örneğin Sartre üzerine etkisinin ne ölçüde büyük olduğunu anlamak için, onun başlıca yapıtı olan l'Etre et le Néan (Varlık ile Hiç) başlıklı kitabının ikinci başlığını hatırlamak yeter: Essai d'Ontologie phénoménologique (Fenomenolojik Varlıkbilim denemesi). Husserl okulunda yetişmiş olan Heidegger'e gelince, o da yapıtına, benzer bir ad vermektedir. Hattâ Heidegger daha ileriye gitmekte, kendisi için «existentialiste» adını kabul etmeyip, varolanın bir varlıkbilimini kurmak, evet **kurmak**, istediğini öne sürmektedir.

Demek ki bu iki düşünürün yapıtı birer ontoloji (varlıkbilim) dir, yâni varlığın sadece varlık olarak bilimidir, üstelik bu iki yapıt fenomenolojik'tir, yâni betimseldir. Demek oluyor ki bunların her ikisi de sözcüğün tam anlamında birer felsefe öğretisidir.

— III —

İlkin Heidegger'i ele alalım. Kendine koyduğu başlıca amaç nedir? İlkin, varlığı fenomen olarak betimlemek. Bunun da anlamı şudur : Varlığı betimlemek, çünkü fenomen varlıktan başka bir şey değildir; ama kendini gösteren varlık. Demek ki, Heidegger için varlık, ancak kendini fenomen olarak gösterdiği ölçüde varlıktır. Söz arası, Heidegger'in tanrıtanımazlığının kaynağı buradadır : Gerçekten, Tanrının var olabilmesi için, onu fenomen olarak betimlemek gerekirdi. Bu ise olamaz.

Heidegger'in ülküsü, çıkış noktası olarak fenomenolojik betimlemeyi alarak varlığın fizikötesini kurmaktır. Bunun için, genel olarak varlığın analizini vermek (henüz yapmadı), bir de insan varlığının analizini vermek istiyor. Bu sayede salt ve sade varlığa erişeceğini umuyor.

Ama burada bir anlam belirsizliği-daha doğrusu bir çift anlamlılık- baş gösteriyor. (Bu bana Kierkegaard'ın bir mirası gibi gelmektedir). Heidegger diyor ki, varoluş analizi öznel (sübjektif) bir analiz olacaktır. Demek ki, o, içinde felsefedışı öğeler de bulunan bir felsefe kurmak istemektedir.

Şimdi, Heidegger'i anlamak için tanınması zorunlu bir iki kavramı inceliyelim: Onda, ilkin, bir **Seiendes (var-olan)** var. Bu, kaba varlıktır. Başka deyimle, şeylerin karanlık, yakalanamıyan, anlamsız ve saçma varlık tarzıdır. Nesneler arasında bir nesne olmak bakımından insan da bu kategoriye girer. Bu bakımdan gerçekten var olan bir insan bile değildir. İnsan olmak için onun bu basamağı aşması gerekir.

Sein (varlık), anlamı olan varlıktır. Sein, sadece entellektüel bakımdan değil, daha derin olan «existen-

(1) Dost, Sayı: 7, Ekim 1961

tiel» (varoluşluk) bakımından kavranabilen varlıktır.

Dasein (da, orada demektir) gerçekten var olana yönelmiş olarak kendini aşma hareketinde bulunan varlıktır. İşte bu aşma hareketi sayesindedir ki, insan varlığı, şeylere birer anlam bağışlar, onları nesnelikten çıkarır, birer varlık kılar. Demek oluyor ki, kendini aşma hareketi, insanı varlık olarak «teşkil» eder, aynı zamanda da genel olarak bütün öbür varlıkları «teşkil» eder. O halde, insan varlığının özü, Dasein'dir.

Şimdi şu noktaya dikkati çekmek isterim : Bu gördüğümüz, gerçekten bir varlıkbilimdir- yâni klâsik bir varlık öğretisidir. Ama şu büyük ayrılıkla ve şu yenilikle ki, 1) Fenomenoloji yöntemi, öz'e varmak için değil, varlığa varmak için uygulanmaktadır. 2) Öz, burada, örneğin Platon felsefesinde olduğu gibi, varlıkbilimin çıkış noktası ve temeli değildir, o Tanrının bir ideası, önceden kurulmuş bir plân, Tanrının, varlığı yaratmak için çizdiği bir -terim bağışlansın- proje de değildir; öz burada varlıkla sıkısıkıya bağlı olarak düşünülmüştür. Burada, Aristoteles'in -açıkça kabul edilmiyen- bir etkisini görmemeye imkân yoktur.

Şunu da söyliyelim ki, bu noktada Heidegger'i 19. yüzyıl Fransız filozoflarından Charles Renouvier'ye yakın görüyoruz. Bakınız Renouvier varlık için ne diyor : «Varlık, hiçbir tasarının kavrıyamıyacağı büyük sırdır, çünkü o bir obje değil, her objeyi aydınlatan ışıktır.»

Sonra, şeylere, nesnelere varlığı, anlamı veren Sein, acaba Kant'ın «transcendental idealist» öğretisini hatırlatan bir öğe değil midir?

Heidegger, Kiekegaard'ın peşinden giderek şöyle der :

İnsan için iki varoluş alanı vardır: Bunlardan biri gerçek olmıyan günlük (alltäglich), öbürü, gerçek olan kararlı (entschlossen) alandır. Bunların altta olanından üstte olanına geçmek için bir mantık süreci hiçbir işe yaramaz. Geçiş, uygarlığın ilerilemesiyle de olamaz. Bunun için- Kierkegaard'dakine benzer- bir karar gerekir: İnsan, içine «endişe» yi (Angst) ve «endişe» nin meydana vurduğunu almalıdır. Türkçe başka terim bulamadığım için «endişe» dediğim Angstı, belirli bir konusu olan korku ile karıştırmamalı. Biz tehlike karşısında korkarız. Hayatımız için korkarız, ama «endişe» nin belirli konusu yoktur. İnsan neden olduğunu hiç bilmeden «endişeli» dir. İnsanı endişe kaplayınca, ona herşey yıkılıyormuş gibi gelir, çevre korkunç gelir ve bütün varoluşun sarsıntı halinde olduğunu, **Hiç**'e kaydığını doğrudan doğruya yaşar. Buradan, Heidegger'in o pek ünlü formülü çıkıyor :

«Endişe», Hiç'i meydana kor (açıklar) (Die Angst offenbart das Nichts)

İşte, «endişe» ye varlıkbilim bakımından anlam ve önemini veren budur. Çünkü varoluş, (lâtince ex-istere), fırlatmak, fışkırtmaktır.- Nereden? Hiç'ten!

(Gerisi var)

bir ucunda şehrin...

Dudakları hep yangın...
Ah, ben hep onları sevdim, kanlı batan güneşleri
Astılar gölgemi, yolumda dimdik bir kara leke...

Şehri gece vuruyor, hasta ölümlüleri
Şurada biri durmuş, büyümesi durmuş beyninin..
Ah, ben hep onları sevdim, açık saçık mideleri
Boğdular gözlerimi, odamda kaskatı bir boşluk..

Toplum yoksulluğunda bir adam,
Tam orta yerinde umudun...
Düğümlenmiş dükkânlar, dolamış kollarını şehre
Yarı açılmış ağzı, korkar gibi bir çocuk
Düşünerek büyüyor olduğu yerde..

Ah, ben hep onları sevdim, yalnız doğan günleri...

Halûk ŞEVKET

akşam şarkısı

ay bir çocuktur gözleri takılmış minarelere
öyle solgun ki mahzunluğunda fabrika dönüşleri
turist kadınsızlıklariyle yalnız bira içişleri
sağılmış sessiz yelkenler yoksul yörüngelere

bir bedestenler sanılır kolalı enselerinde
sular içre zaptiyeler kaçmış sevdalara akşam
fener alaylarında davullu kapkara bayram
yuğrulur yağmur yangınları tutsak teknelerinde

ne güzelsin kahvaltılarında aylak ay akşamlarının
işsizliğimizle delirmiş açlığımızla kirli sarı
kapısız notalar mızraplardan kovuk yarı yarı
başlıyor ötesinde eşitlik ay kakmalı uykuların

aç kafasını bak grev gurbetlerinde sızı
iki yüzlü tezgahlarda ay yamyam
akdeniziz ayaklanmış baştan başa kan
akşamlar kocaman tulumbalarla çekiyor bizi.

Kutlu TÜRKAY

Hüseyin CÖNTÜRK

"ÖMRÜ UZAYAN ADAM"

Turan Taner ölmüş. Dost'un Aralık 1961 sayısındaki İsa Coşkuner'in yazısından öğreniyoruz. Okursanız siz de göreceksiniz, ölüler ardından çok seyrek olarak yazılabilen temiz, dürüst yazılardan.

Taner'i 1955 tenberi tanırdım. Akşamları, daire çıkışı, Atatürk Bulvarında sık sık rastlaşır, selâmlaşırdık. Tiyatroya geçtikten sonra ise pek görüşemez olmuştuk.

Beni Taner iki yönden ilgilendiriyordu. Kişiliği ve şiiri. Yaşına göre fazla düşünceli, durgun bir duruşu vardı. Kendini ortaya koymadan konuşurdu.

O yaşta görülen şairler içinde en çok sevdiklerimdendi. Duruşuna, davranışına baktıkça, zamanla iyi bir şair olacağı kanısı bende yerleşiyordu. Aldanmıştım: 1956 da şiiri bırakmıştı. Buna üzülmüştüm ama, bir gün yine şiire döner diye umudumu da kesmiş değildim. Ne yazık ki şimdi değil şiire dönmek, aramıza bile dönemiyecek.

Bende Türk Dili, Türk Sanatı, İstanbul, Yeditepe, Varlık, Kaynak gibi dergilerde çıkmış 13 şiiri var. Bütün şiirleri ne kadardır bilmiyorum. 1956 dan sonra gerçekten şiiri bıraktı mı, yoksa yazıp ta yayımlamadı mı, onu da bilmiyorum. Bir kitap dolduracak kadar şiiri ele geçebilse, emeklerimizi esirgememeliyiz.

Taner'in şiirlerinde, o yaşlarda görülen fazla duygululuğa hemen hemen hiç rastlanmaz. Fakat o duygusuz bir şair de değildir: Duygusunu düşünce içinde veren bir eğilimi vardı. Şiirlerinin çoğunda, kimi şairlerin izleri açık ta olsa, bir duygu-düşünce dengesi kurmayı başarabilen bir kimsenin yetisi görülüyordu.

Şiirlerinin bir başka özelliği de, kedere, felâkete, ölüme bir umutla, bir iyiye yönelme ile denge vermek eğiliminin baskın olmasıdır. Onda umut, birçoklarında gördüğümüzün tersi, zorla, düşünülerek dile getirilen bir şey değildi, duyulduğu için yeşeren bir şeydi.

«Şükürler Et Haline», «Kar Beyaz», «İyimser» her zaman olmasa da arada bir okunabilecek şiirleridir. «Ömrü Uzamış Adam» ise her zaman okunabilecek bir şiiridir sanırım:

Ben ömrü uzamış adam
Kapkara bulutları ötelere üfürdüm
Apaydın çevrem
Apaydın bir güne erdi başım.

Hastanenin karamsar koğuşuna
Nasıl doldu günaydınlarla sabah
Nasıl bir ince rüzgâr mutluluktan esenlikten.

Damarlarımda dolaşan yaşama yetikliğimdir
Kulak verin
Önce karşı dağların üstü ağardı
Dağların bir yanı mor bir yanı sarı.
Cümle yumuşaklık cümle beyazlık bulutlarda
Horozlar öttü ötelerden
Yaşamalı dediler
Kalbimi kutladım
Dinle kalbim yaşanacak günlerimiz var
Heyecanlarımız olacak dört başı mamur
Uykusuzluğumuz sarhoşluğum olacak
Sonra yataktaki iğneleri topladılar
Sırtıma batmıyorlar gayri
Yastığım Everest kadar yüksek değil
Yastığım korkunç sayıklamalarımı unutmalı
Hemşirenin güzelliğini farkedebiliyorum
Annemin ak saçlarını
Annemin uykusuz gözlerini.

Koğuşa nasıl doldu sabah
Nasıl bir ince rüzgâr
Bir kuş sesi arınmış yunmuş
Dinlediniz.
Ben ömrü uzamış adam
Daha da anlatabilirim
....
Ama bulutlar yine gelebilir..

Bulutlar yine geldiği için, bu şiir onun kendi yaşamının şiiri oldu. Bulutlar onu öldürdü. Fakat o aramızda «ömrü uzamış adam» olarak yaşayacak.

ya sonra askerler krallar hızlı ve çabuk

Büyük şaraplarla yıkanan sarayların
Nasıl bir yakın sabahlarında
İşlemeli yorganların altında kadınlarımızı azaltırdık
Yaşlı ölü kadınların silâhlara sevgisi gibi
Kirlenmiş ağızları kalabalıklarda büyürdü
Çıplak ayakları halılarda çocuklarını arar gibiydi.
Sıcak çadırlarda memelerini severlerdi
Ya sonra askerler krallar hızlı ve çabuk.

Özkan MERT

fettah

Posta gelmiş diyorlar
posta gelmiş
kahvenin camlarına sulusepken vuruyor
dağlar boranlı diyorlar
ölüm diyorlar
demek postacı bücür fettah
demek o hınzır dağları yırtıp
heygidi osmanlı dağlar hey
heygidi koca fettah türk fettah

topaç gibi diyor ikinci mektup
topaç gibi yüzlerce çocuk
ömer'in salih dersen
yedi yerinden vurdu anasını - bilesin
deyip kesiyor
NABZIMI YOKLUYORUM
şimdi yakınlar ırak yıldızlar kuru eller buz
şimdi masallarla çoğalmak
şimdi biz ölmüyoruz
dağlar!
osmanlı dağlar-

ölüler ölümcül yaralılar diyor üçüncü mektup
tanıklar para yiyesiler - bilesin
kan yerde kalıyor ağam - diye yazıyor
imza yerinde sol elin başparmağı
altında bir el resmi
bir güvercin bir bıçak
ve bâki selâm
KELLEMİ ARIYORUM
dağlar!
osmanlı dağlar!

bütün bilimler susar
bütün varsayımlar bütün sanatlar susar
bir çocuk doğar aptal mavide bir çığlık büyür
osmanlı dağlarda bir çocuk fettah
büyür büyür ekmek kavgası olur
artık beni hiç kimse susturamaz
kahvenin camlarına sulusepken vuruyor
cephesinde yeni birşey yok
şimdi yakınlar ırak yıldızlar kuru eller buz
şimdi masallarla çoğalmak
şimdi biz ölmüyoruz
iki dilenci çocuk
bir eski gramofon
sürerim sürerim gitmez kadana
cephesinde yeni birşey yok
iyi bir köylü
ters tutmuş gazeteyi
ilân sayfasında barış arıyor
dağlar boranlı diyorlar
ölüm diyorlar
uyyy osmanlı dağlarda
koca fettah türk fettah!
artık beni hiç kimse susturamaz!

Hasan HÜSEYİN

Veysel ARSEVEN

İstiklâl Marşı Değişmeli mi?

Millî konular üzerinde, kimseyi incitmeden, söz söylemenin incelik ve zorluğunu bile bile bu konu üzerinde durmak istiyorum. Yeni Türkiye'nin, sağlam temeller üzerine kurulabilmesi için hiç bir fedakârlıktan kaçınılmadığı, geceyi gündüze katarak çalışıldığı şu sıralarda, İstiklâl Marşının değiştirilmesi teklifini de objektif bir görüşle ele almak, sinirlenmemek gerek Bir teklif, hiç bir zaman bir sonuç değildir. Bu bakımdan, teklifin bir tartışma konusu yapılmasından ürkmiyelim. Yeter ki tartışmalar soğuk kanlılıkla yapılsın, sağduyu süzgecinden geçirilsin, hele, tartışmayı polemiye götürecek şövence duygulardan kaçınılsın. Bilelim ki teklifi yapanlar da, onu savunanlar da, en az ona karşı olanlar kadar millî şuuru yerinde olan kimselerdir.

Oysa, yarı resmî bir komitenin, belki de çok iyi niyetlerle yaptığı teklif basında fırtınalar kopardı. Ne var ki, sağduyularına ve kültürel olgunluklarına güvendiğimiz bazı kalemler bile, konuyu sadece millî yönden ele almakta, teklife hep bir açıdan bakarak karşı durmaktadırlar. Ve asıl konuşması lâzım gelen kimseler de henüz susmaktadırlar. Kanaatimce böyle bir teklif yapılmadan önce bestecilerimizin, aydın sanatçılarımızın ve bilhassa müzik öğretmenlerinin fikri sorulmalıydı.

İşte ben, önce bir müzik öğretmeni, sonra aydın bir vatandaş ve bir sanatsever olarak, beni bu konuyu deşmiye götüren sebepleri kısaca sıralamak istiyorum.

Bu teknik kusurlarından ve müzikal form ile edebî form arasındaki çelişmeden dolayı, bütün gayretlerine rağmen, müzik öğretmenleri okullarda istedikleri sonucu alamıyorlar ve üzülüyorlar. Bir de müziğe aşinalığı ve müzik bilgisi olmıyan kalabalık halk kütlelerinin söyleyişini düşünecek olursak, şimdiki İstiklâl Marşını söylemekle söylememek arasında bir tercih yapmak zorunda kalırız. Millî ve tarihî değerlerimize saygımız var amma, ne yaparsın ki gerçek budur. Nitekim, Anıtkabir'de, Üniversite gençliğinin söylediği İstiklâl Marşına, sayın Cemal Gürsel de tanık olmuş ve hatalı söylenişinden duyduğu üzüntüyü bir tamimle okullara ve bilhassa müzik öğretmenlerine duyurmak zorunda kalmıştır.

Şimdi, üzerinde durmak istediğim hususları bizzat eserin üzerinde gösterelim. Görülecektir ki eserde, kesin bir form sağlamlığı da yok. Motif ve cümle kuruluşları her zaman yerine oturmuş değildir. Genel olarak, melodik cümlelerin bittiği yerde, metin cümlesinin, ya da hiç olmazsa, metin cümlesindeki manânın tamamlanması lâzım gelir. Halbuki Zeki Beyin marşında hal böyle değil.

Birinci motif iki ölçü sonra (şafak) hecelerinde tamamlandığı halde, sözlerdeki manâ ancak (şafaklarda) kelimesinin tümü sonunda tamamlandığından, bu kelimenin (şafak) kısmı birinci motifle söyleniyor, (larda) kısmı ise ikinci motifin içine alınmış oluyor. Birinci motifin sonu avrıca nefes almayı da gerektirdiğinden, bu kelime böylece (şafak) ve (larda) olmak üzere ikiye parçalanmış oluyor ki, (larda)'nın kendi başına her hangi bir manâsı da kalmıyor. Keza, «tüten en son ocak» kelimelerinden sonra gelen (o benım) sözleri de, bir selizli gibi geniş bir ınıcı aralık sebebiyle, (o be) ve (nim) şeklinde bölünmekte ve gene manâsını kaybetmektedir. Az aşağıda (parlıyacak) kelimesi, bu sefer melodinin çıkıcı sekizli aralığı yüzünden (par) ve (layacak) diye ikiye bölünmekte, hemen arkasından da (o benimdir) kelimesi gene aynı şekilde parçalanmaktadır. Öyle ise ne yapalım? Üç şık düşünülebilir:

1 — Şimdiki İstiklâl Marşının sözleri aynen bırakılarak, yepyeni bir melodinin yazılması yarışmıya konabilir. **(15. Sayfada)**

İstiklâl Marşı

M. Akif Ersoy

Zeki Üngör

Cümle 1 — Metif 1 — Metif 2

Kork — ma sön — mez bu şa — fak / lar — da yü - zen al san — cak.

Cümle 2 — Metif 3

Sön-me-den yur — du-mun üs — tün — de tü-ten en son o — cak o — be

Metif 4 — Cümle 3 — Metif 5

nim mil-le — ti — nin yıl-dı-zı — dır par/la - ya-cak o be — nim

Metif 6

dir o be — nim mil — le — ti — nin — dir o — cak.

Cevdet KUDRET

Devlet Tiyatrosu nun Yeni Oyunlarını Takdim Eder

ÖNDEYİŞ

Ağzını açıp gözünü yuman Ahmet Evintan'ın yazılarına karşılık vermiyeceğim; çünkü biliyorum, öyle davranışından ötürü, nasıl olsa, benden önce Genel Müdürlük ağzının «payını» verecektir; fakat oyuncu-yazar, onunla da yetinmiyerek, susma vadi koparmak için, kalkıp ikinci kez evime gelecek ve ağzının ikinci payını alacaktır.

1. Oyun

YAŞAMAK YA DA ÖLMEK

... Shakespeare'in havasına, Prens Hamlet'in dünyasına daldık birden. Hâlâ da o dünyada yaşar gibiyim Yaşamak, ya da ölmek!.. Hamlet'in sesi kulağımdan, kişiliği hayalimden gitmiyor. Şimdiye kadar bir çok Hamlet seyrettim. Büyük İngiliz aktörü Laurence Olivier'in oynadığı filmi de gördüm. Hamlet deyince hep bu canlanır gözümde. Ama şimdi bu film de yerinde kaldı, Cüneyt Gökçer aldı yerini.

... Hamlet'te oynıyan bütün sanatçılar birinci sınıf, ünlü kişiler. Ama Cüneyt Gökçer'in ezici sanat gücü yine de hissediliyor. Onu seyrederken bambaşka bir mutluluk duyuyor insan. Sanatının en güçlü, en verimli ve en olgun çağını yaşıyan bir sanatçıyı seyretmenin mutluluğu.

... Bizde İngiltere'deki gibi ünvan vermek yok. Olsaydı son oyunlariyle dev aktörlüğünü gösteren Cüneyt Gökçer'e Hamlet için de yeni bir ünvan verilirdi sanıyorum. (Akşam, 3/11/1961)

Müşerref HEKİMOĞLU

> YENİ SAHNE'DE
> İspanyol yazarı Alejandro Casona'nın yazdığı
> ve
> Ahmet Evintan'ın sahneye koyduğu
> AĞAÇLAR AYAKTA ÖLÜR
> Çeviren :
> **Müşerref HEKİMOĞLU**

2. Oyun

YENİ «HAMLET»

Devlet Tiyatrosu yeni «Hamlet» temsiliyle mevsim başında en mühim ve başarılı yaratışlarından birini gerçekleştirmiş oldu.

... Hamlet'i tekrar ve yeniden sahneye koyup oynarken Cüneyt Gökçer'in elbette gerçekleştirmek istediği bir amacı vardı: Her büyük sanatçının sahnede yaşatmaktan hem zevk, hem de gurur duyduğu ünlü bir tiyatro kişisini olgunluk çağında «anladığı» ve «duyduğu» gibi, gönlünce oynamak.

... Cüneyt Gökçer'in «Hamlet» rejisi, temsil ve icranın bütününe «sadelik içinde asîl bir ihtişam» ve «rahatlık, tabiilik içinde derinliği olan bir ifade» verme gücüyle kendini derhal kabul ettiren bir üslûp üstünlüğü taşımaktadır.

... Cüneyt Gökçer'in yeni «Hamlet» i, on yıllık bir devamlı gelişmenin olgunluğundan nasibini almış, güzel bir sahne sesinin ve fiziğinin bütün imkânlarından virtüozca faydalanan, yalnız sahnelerimizde değil, çoğu Batı sahnelerinde de nadir görülen kudretli bir «Hamlet» tir.

Ne yazık ki baş rolün etrafını çeviren ve çok önemli olan öbür rollerde aynı üslûp, aynı yaratış bütünlüğünü bulmak mümkün olmamaktadır.

(Akis, 6/11/1961, No. 384)

(Yazar, oyunun baştan aşağı kusursuz gösterilmesi gerektiğini anlıyarak, yukardaki yazının son cümlesinde ileri sürdüğü görüşü sonradan şöyle düzeltmiştir:)

... Oyuna gelince, «Hamlet» en kuvvetli kadrolarından biriyle oynanıyor, v.b...

(Cumhuriyet, 25/11/1961)

Lûtfi AY

> ÜÇÜNCÜ TİYATRO'DA
> Fransız yazarı Jean Anouilh'un yazdığı
> ve
> Ziya Demirel'in sahneye koyduğu
> BİR DON KİŞOT
> Çeviren :
> **Lûtfi AY**

3. Oyun

BİR VİRTÜOZ'UN HAMLET'İ

Hamlet, büyük oyuncuların, ustalıklarını bütün inceliklerine kadar gösterdikleri zor ve karmaşık bir oyundur. Shakespeare'in bu tragedyası, yüzyıllar boyunca, büyük oyuncuların birbirlerine meydan okudukları bir yarışma plâtformu olmuştur. Her oyuncunun altından kalkacağı bir oyun değildir bu. Öyle iyi oyuncu olmak da yetmez, büyük oyuncu ister Hamlet rolü için. Bizde Hamlet şimdiye kadar, her oyuncunun yüzüne gözüne bulaştırdığı, akortsuz sesler çıkardığı, kötü gösterilerden öteye geçememiştir. Oysa şimdi Devlet Tiyatrosu'nun sahneye yönelttiği Hamlet ile ilk tatmin edici yorum ve oyunculuk Türk tiyatrosuna girmiş bulunuyor.

Ama öyle ortadan bir Hamlet değil Cüneyt Gökçer'in oynadığı. Büyük bir virtüoz'un seslendirdiği, tek-

Ecinniler'in Defterinden Parçalar

Ecinniler için Dostoyevski'nin karalamaları, daha sonra karısı tarafından dört defter halinde toplanmıştır. Bu defterlerde Dostoyevski'nin bir çok kahramanlarının -örneğin Stovrogin, Alyoşa Karamazov- taslaklarına rastlanmaktadır. Bütün notlaı sonsuz bir karışıklık içindedir. Defterler, yazarın Dresden'de yaşadığı 1862 ve 1872 yıllarına aittir.

Dostoyevski **Ecinniler**'e 1869 da başlıyor ve 17 Aralık'da arkadaşı ozan Maykov'a şöyle yazıyor: «Üçgün sonra bir roman yazmağa başlıyorum.» İki ay sonra, «Zengin bir düşünce geldi. Halk üzerinde etkili olabilecek bir düşünce. **Suç ve Ceza** biçiminde ama gerçeğe daha yakın ve önemli günlük olaylara daha yakından değinen bir roman. Yalnız konu daha dokunaklı. Asla bu kadar kolaylıkla ve bu kadar zevkle çalışmadım.» diye yazıyor. Eserin ilk bölümü bir gazetede yayınlanıyor.

Roman yazılırken yazarın düşüncesi değişmiyor. 1869 Ekiminde Bakunin'in tilmizi Netchaiev adında birisinin komplosunu öğreniyor. Netchaiev bir devrimci topluluk meydana getirmiş ve topluluğu birbirine bağlamak için İvanov adlı bir öğrenciyi yalan yere suçluyarak öldürtmüştür. Dostoyevski'nin **Ecinniler** adlı romanı bu konuyu işlemektedir. Roman'da Piyort Stepanoviç adıyla geçen devrimci kişi defterlerde Netchaiev diye anılmaktadır.

Ama Dostoyevski karışıklıktan bir türlü kurtulamıyor. Bu romanını da güçlükle bitirebiliyor. Çünkü herşeyi düzensizdir. Defterlerde şöyle notlar düşmüştür. «Ne düzensizlik.» «Bütün bunların altından ne çıkacak bakalım.» «Soru : Bu romana devam etmek gerekir mi?» «Daha kısa, daha kısa.» «Düşünceleri bir araya toplamalı.» «Herşey biçime bağlı. Biçimler yaratmalı.»

İşte bir Fransız dergisinde yayınlanan defter'den bir kaç parça:

★

N.B. Miliukov (Roman'da Liputin adıyla geçer.): ... Değişiklik ne zaman olacak?

Netchaiev kesin olarak yanıtlar: İlkbaharda. Bir takım verilere göre Şubat ayında başlıyacağını çıkardım. Mayıs'ta herşey tamamlanmış olacak.

Netchaiev'in budalalığından ve böyle bir budalaya bağlanmaktan korkan Miliukov «Hayır» diyor. -Hayır, Mayıs'ta tamamlanacağını sanmıyorum.

— Ha, demek böyle düşünüyorsunuz. Peki tanıklarınız ne?

Miliukov Rusyanın genişliğini hatırlatıyor. Hayret içindedir.

Netchaiev : Oh, bu birşey değil. Bizim plânımızın özünü anlamış değilsiniz. Sizi korkutan genişliği koruyanlar sadece hortlaklardır.

★

Bize gereken sadece yıkmaktır. Ya da herkes yıkıma katılabilir kim olursa olsun.

★

Stavrogin'in kişiliği : Canavarca bir sona varıncaya dek şerefli atılışlar, bütün tutkular..

Gururu : Örneğin kendi kendisine şöyle diyor : Topal kızla evleneceğimi söylemekten korkmam ve korku-

---

niğini bütün inceliklerine kadar belirttiği bir Hamlet bu.

... Küçük rolleri daha güçlü oyuncularla beslemek şartiyle, bu Hamlet rahatça İngiltere'de oynanabilir.

(Milliyet, 3/11/1961)

Özdemir NUTKU

SONDEYİŞ

Türkiye'de çevirmen kıtlığına kıran girmiştir, yukarda adı geçen çevirmenlerden başka kimse kalmamıştır.

yor. Kahramanca bir eylem için yeteri kadar olgun olmadığını ve olamıyacağını biliyor.

★

Prens — sıkılıyor. Rus yüzyılının ortaya çıkardığı şey. Gururla kendi sinin nasıl olduğunu biliyor. Yâni aristokratlardan, batıcılardan, nihilist'lerden ve Glubov'dan uzaklaşmak ama kendi kendine soruyor : Kendisi nedir? Cevap : Hiç. Bir Rus olmadığını bilmek için yeteri kadar zekidir. Buradan Rus olmayı gerekli bulmuyor, düşüncesi çıkıyor, ama söylediğinin saçma olduğu gösterilince, kendisinin öyle olduğunu söyliyerek sıyrılıyor işin içinden. Bütün partilerin dışında olduğu için taraf tutmadan herşeye dikkat edebilir ve herşeyi dinliyebilir. (Yukardan bakarak.) Ama yüksek bir yaradılıştadır, hiç olmak, onu memnun etmiyor ve ona işkence ediyor. Öfkesi onu Netchaiev işine karışmağa itiyor. Haber veriyor ve suçluyor. Ama haber vererek boşuna bu işe karıştığını anlıyor, kendi kendisiyle alay ediyor, pişman oluyor.

Diyor ki : Başkaları gibi yaşıyamamak beni heyecanlandırıyor. (Cevap : Çünkü onlardan üstündür.) Yazarın düşüncesi : Kökleri olmadığını anlayan bir insanı göstermek.

★

Prens kötü bir sefih, kendini beğenmiş bir aristokrattır. Daha önce köylü özgürlüğünün amansız bir düşmanı, bir kıyıcı olduğunu göstermiştir. (Gübre) N.B. (Yani Liputin) ise bir düşüncenin adamıdır. Düşünce onu sarar ve ona malik olur, bu özellikle yalnızca kafasında yerleşmez, onun kılığına girer, aksaklıklar ve acılarla doğasını değiştirir. Ve onun doğasına yerleşen düşünce, onu hemen eyleme geçirmek ister.

Bizim şehrimize uzun süredir gelmemişti. Bu süre içinde inançlarını değiştirmeğe zaman buldu. İnançlarını değiştirmek demek onun için birdenbire yaşayışını değiştirmek demekti. Öyle ki geçmişle bağını yadsılamak, tüm koparmak kararına vardı. Hemen, güvenmiyen ve kötülükten kuşkulanan korkunç bir şüpheci oldu. — Gemilerini yakmağa karar veren ve bunu yapan her sağlam insanda anlaşılabilir bir olay. Bu insan, kararından önce de inanıp inanmadığından şüpheye düşebilir, ama şüpheleniyorsa, tutkulu doğası gereği, köpeksiliğe varıncıyadek şüpheci olur.

Şatov ve Golubov'un yanında inançlarını güçlendirmeği aradı. Ayrıca Netchaiev'in yanında. Granovski (romanda Stefan Trofimoviç Verhovenski) yi dinledi. En sonunda inancını Golubov'un düşünceleriyle güçlendirdi ve geri kalanını bıraktı.

Golubov'un düşünceleri alçak gönüllülük ve nefsine sahip olmaktır. Tanrı, Tanrının ülkesi ve özgürlük nefsine sahip olmaktadır. Goluboy'a rastlamakta gecikmedi ve dönmemek üzere kendisini ona verdi.

Böylece Prens bir roman kahramanı, esrarlı bir kişi olarak gözüküyor. Herkese gidiyor, herkesi dinliyor, kendisini daha güçlendirmek için. Ama okur, bunu düğüm çözülünceye kadar bilmiyor. Birden Gözbebeğine (Şatov'un kızkardeşi) aşık oluyor. Gemilerini yakmak ve yeni insanlar olmağı istiyor ve Gözbebeğine koşullarını bildiriyor.

Bir bakıma biraz delidir o.

Kendi düşüncelerini kendisine bile açmıyor sonadek. Yeni insan. Her şeyi incelemek için bir nihilist olmağa öykünüyor, Netchaiev ile dost oluyor. Kundak ve küfür onu alt üst ediyor. Karşı koymağa karar veriyor ve Şatov'u haber vermeğe kışkırtıyor. Şatov karar veremiyor. Prens alay ederek bu kararsızlığa dikkat ediyor. Şatov'u öldürüyorlar. Prens olayı aydınlığa çıkarıyor aldatıyor ya da.

Kesin sonuç.

Bununla beraber Prensin özel düşünceleri yoktur. Yalnız çağdaş insanlardan iğreniyor ve onlardan uzaklaşmağa karar veriyor. — Kendiliğinden bir tiksinti. Çünkü daha önce köksüzlüğünün bilincine varmıştır. Ama düşünceleri yok. Şatov ona Netchaiev'in Prens gibi adamlar yüzünden ortaya çıktığını söylüyor. Prens bunu kabul ediyor. Yeni bir insan olmak isteği. Özel düşüncelerim yok ama eylem istiyorum. O.D.

Veysel ÖNGÖREN

ANDAÇ

Duygumla hiç yüzleşmedim. Bana karşı olabileceğini düşünmem yalnızca bu umu; çirkin olabileceği olasılığından, çekinmelerden öte bir kararlılıkla beni alıkoydu. Yanlış doğrultularda biriktirip biriktirmediğimi denetliyemediğim gençlik yıllarında, var bellediğim kendime, direnebileceği bir durumu hazırlayamazdım. Şimdilerde, birçoklarının kıyasıya çekiştirdiği, alanlarda uluorta bağırdığı duygumu, kendi büyümesi içinde daha ne kadar yaşıyabilirim bunu düşünmüyorum. Önemsediğim; zonklamıya başlaması, varlığını bilip bilmediğimi anlamıya çalışması. Ne de olsa onunla karşılaşmıyacağım. Bu, bundan böyle kendim içindir.

Kim ortamını umursamıyabilir? Çok sevdiğim demirdikenlerini yadsımaya giden her kişi yağımdır besbelli. Duguma saygılı durmam, onu ve kendimi bunca kayırmam olsa olsa Halilâ'yı gözden çıkaramamamdır. Yaşamayı istiyoruz ya, ben nerde nasıl olursa olsun yaşarım diyemedim, anılarımın örgütlediği Halilâ'dan kopup başka yerlere gitmiye yüreklenemiyorum.

Elbet! Doğduğum yer büyüdüğüm yer ayrıdırlar ama, ikisi de kırdı. Şimdi oturduğum yer de kır. Bizde nereye gitsen hep kırdır. Bu yüzdendir bizim insanı iyi tanımamız Kır yalnız kor seni, neysen osundur. Demirdikeni; pis, batınca kırılıveren kavuniçi sarı dikensilere benzemez, serttir ve birden batar, tam acıtır.

Papatyalar, gelincik, kentin giriş yollarında sığır tersi bir de oğlak.

Doğrusu, her zaman kendine karşıt bir dış dünyayı düşünegelmiş kır insanı içinde seçkin olamazdık, biz hiç aydın olmadık, hiç büyümedik. Tavla oynardık, derede yüzerdik, çayırda güreş tutardık. Leblebici, demirci arkadaşlarla iyice sövüşürdük. Sonra da vakitte nargile içerek okurduk. Elbette okurduk, çünkü düşünmeyi severdik. Kimse bizi okuduğumuz için önemsemezdi.

Okumuşluk önemden öte birşeydi. Okumamışlar okumuşları ayrı bir yaşamda bilir, toprak ürünleri dışında ne varsa onlara bırakırdı. Okumuşlar okumamışlara «tehlikeli» der, korkardı ama adam yerine de komazdı. Ütülü giysileri kullanmayı, kravat taşımayı öğrenemiyordum. Beni kaba ve görgüsüz bulurlardı. Annem kızardı, azarlardı. Filân amcanın yanından elleri cebinde geçtim diye «terbiyesizliktir bu» derdi. Oysa saygılıydım, cepler üstüne kurulmuş ilişkiyi anlıyamazdım. Halilâ sigara sarardı, nargile doldururdu, çay demlerdi. İyiydi ama. Halilâ'yla beraberken ilk kez kitabın benimle başkalarını ayırmadığını gördümse elbette onunla otururdum. Teyzeler «O ne kitabı» derlerdi hemen. «Fizik» dersem «Aferin, aferin» derlerdi. «Roman» dersem yüzleri buruşur «Ekmeğini kazanmıya bak, bırak onları» diye söylenirlerdi. Teyzeler hep ekmekten söz ederlerdi, ekmekten korkarlardı ve ekmekleri de hep olurdu. Halilâ hiç kitaptan sormazdı bana. Oysa yığınla şey konuşurduk. İlmiğin ucunu bir kez kaçırsa ekmeği olmayıverecekti. Fakat o hep ilmikten söz ederdi edecekse. Yanında; tıbbı, fiziği, hukuku salt karın doyurmaya kullananlardan, onun gibi nefret etmeyi bildim. İlmikten söz etmiyen, hep ekmekten yakınan o adamlardan tiksindim. Artık nasıl okumuş olabilirdim.

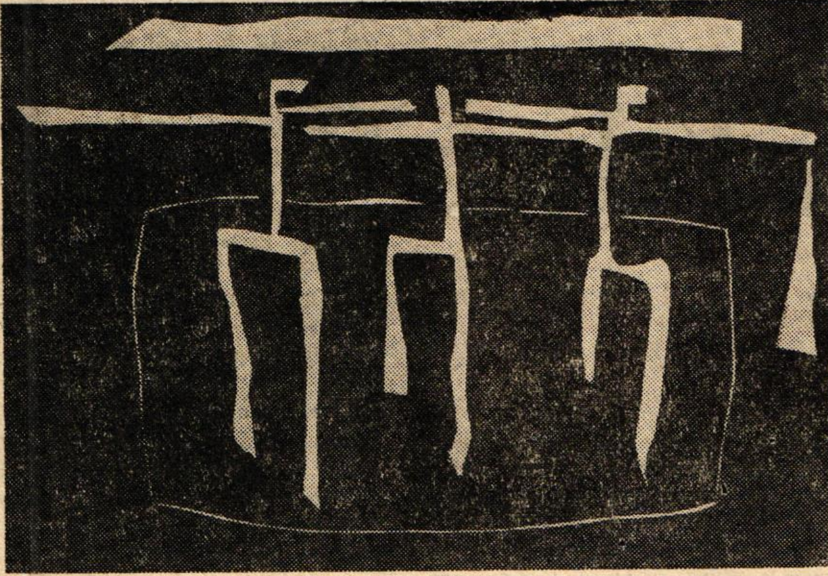
Büyük yoldaki akasya ağaçları anımda ürpertidir. Kırda hep söğüt, çınar ve yabaneriği, öküzgötü vardı. Bahçelerde elma, kayısı, dut kiraz vardı. Yalnız yola vergi bu akasyalar güvensizdi. Belediye yola asfalt döşeyince sevimlileştiler. Halilâ dedi ki: Akasyalar kafa işidir, ölçü ve metre işidir, kendiliğinden yabanda büyümez. Bozkır kendiliğinden büyüyebilenedir.

Kimbilir belki biri çıkar, okumamızın oralarda önemsendiğini söyler. Bunu anlamaktan korkardım. Isıtan saygısını yitiremezdim. Oysa, teyzelerle onun arasındaki ayırdım bir başka yüzünü de bilirdim. Teyzeler kitaplar okundukça birşey oluyormuş gibi kımıldarlardı. O, okunuyor der, öyle dururdu. Teyzeler okuyanları yorumlarlardı. Halilâ okumayı kafa işi alırdı.

Okumuş adam değiliz biz, o yüzden de kitapları okumuş adam gözüyle görmedik. Kent treni büyük kentten gelince gider bakardık. Sevgilerimizle; posta vagonuna mektup atmıya tırmananların indirilen mektup, gazete, dergi, kitap dolu çuvallara yol vermek için yana yatmalarını andırır bakışlarla orada birbirimizi ağırlardık. Az buluşurduk, buluşunca da konuşacak şeyimiz çok olmazdı, gözlerimizi indirir yanyana dururduk. Kesik kesik söyler ve ne söyleneceğini de önceden bilirdik. Gövdelerimizle solurduk biribirimizi, kırdan yaşıyarak öğrenmiştik. Tiren, kırın kendine özgü yarları, ormanları, göğermiş yamaçları üstüne dumanını salarak yılansı çizgisini sürdürürken, kır renk vermez, sanki tirenin ardından güneşte parlıyan demirleri taşıyan o değilmiş gibi sakin dururdu. Biz, tiren geçiren yıllar boyunca onun nasıl soluduğunu, değişip gönendiğini ayırtedebilmiştik. Ölçümüz büyük ve namusluydu. Biz hiç aldanmadık.

Duygumun ne dediğini az çok sezinlesem de onun adına konuşamam. Fakat ona nasıl direneceğimi şimdiden tasarlamalıyım. Bizim Halilayla akasyalarımız hiç olmadı. Altını asfaltladığımız akasyalardan kırımıza düşmüş bir gölge yok mudur?

Kırımızın akasyasızlığını bağrışıyorlar; çınarlarımızı, söğütlerimizi, yaban eriklerimizi küçümsüyorlarsa elbette alanlardan kaçamam, ortalarda davranmalıyım. Usta ve yiğit, demirdikeni gibi sert ve birden anlıyarak Halila'dan akasyasızlığımızın nedenini öğrenmeme engel olmadıktan sonra.

Desen: Adnan Turani

Fahir AKSOY

ÜÇÜ...

Resim konusunda, daha birkaç yıl öncesine kadar, İstanbul bayraktardı; ama gayri Ankara da az hızlı değil.. Anlaşılıyor ki, sergileme imkânları çoğaldığı ölçüde, sanatçılar da yer-yurt gözetmeden bir kente üşüşüyorlar.. İstanbul'da gözde iki yer var: Türk-Alman Derneği'nin GALERİ'si ve Şehir Galerisi.. (Harbiye'de açılan Galeri II. tutmadı nedense..) Eh, İstanbul'daki o kuyruğa girmiş yığını düşünün bir; bir de buncacık bir dört duvara 3-5 ay içinde sığışabilmeyi! Dolayısiyle, İstanbul'lu ressamlardan çoğu soluğu başkentte alıyorlar; işini uydurabilen bir imkân bulabiliyor kendine, öbürleri yüzgeri... Bu tatsız kargaşalığın nedenleri, çözümü belli ama; gelgelelim sorumlulardan, yetkililerden kimsecikler yanaşmıyor böyle «entipüften» dertlere.

İstanbul'daki Şehir Galerisi, bu yıl değiştirmiş iç yapı düzenini; 4-5 sergiye elverişli duvarlar, odacıklar edinmiş.. Yani sıraya girenler tezce erecekler muradlarına; karman-çorman bir istif içinde piyasa ediverecekler. Şeker Ahmet Paşa'nın bitişiğinde Picasso; Picasso'yu sola dön, Cenani'lerimiz; azıcık sağa saptın mıydı; Ömer Uluç, Rembrand, sim işlenmiş çocuk bezleri, elvan elvan yapma çiçekler, Boticelli, Bedri Rahmi...

BUNA DA EYVALLAH!

O tatsız KARMA SERGİ'den sonra, beş sanatçının işlerini gördük GALERİ'de.. İkisinin adını hiç anmıyalım; ama gerek Seniye Taylan, gerek Erdoğan Değer, gerekse Kuzgun Acar; yeni yıl bakımından umutlandırdılar bizi, iyimserliğimizi körüklediler..

Erdoğan Değer, türlü yarışmalar dolayısiyle Batı'ya da sıçramış bir sanatçı ama, nedense o tekdüze, o kişiliksiz, o tembelce gibime gelen resimleri ben sevemedim; soyut'a, daha doğrusu non-figüratif'e çatanlara hak verdiriyormuş gibime geldi o dengesiz, hissiz, rastgele sapsarılar, yemyeşiller, kapkaraların içinde bocalamış allar...

Kuzgun da oracıkta; aynı bölmeyi paylaşmışlar. Bunlara «heykel» demeli mi? kestiremiyorum.. Fransa'daki yarışmada birinci armağanı kazandığına göre, bu kaynamış temel çivileriyle dikenleşen boşluk, hiç de tedirgin değil durumundan.

Kuzgun, bu yepyeni malzemeyle, kendince biçimlemelere varabilmiş. Klâsik bir kitle kaygısından çok; dışta, yüzeyde kalabilecek kopuntulu bireşimlere özenmiş. Bir yandan genel yoğunluğa önem vermez görünürken, öte yandan parça etkilerini bütünlemek içi yırtmıyor. Gene de o birkaç çivi-yapı, 5 oda dolusu yapıtın en ilginçleri, en tadılmamışları...

Seniye Taylan'ın sergilediklerinden çoğunu, Bebek'teki o darısı dostlar başına atölyesinde de görmüş, sevmiştim. Şimdi bir düzen içinde, topluca sunulmaları daha da etkiliyor kişiyi. Seniye hanım, tüm varlığını bu işe adamış kişilerden; yaşama sevincinin, gündelik mutluluklarının, tasalarının, umutlarının hemen yanıbaşında resim! Bu yüzden; hep o duygulu, içe dönük, heyecanı ölçülü, yalansız kişiliğini sereserpe yansıtabiliyor.. (Sergiyi gezdiğimde yoktu orada; yoksa, o çok rastlansal, bol mavilipembeli, non-figüratif'e yatkın kompozisyonları; o sapsarılığı ile diri, güzel figür'lü tenhalığa niçin üşüştürdüğünü soracaktım..) Neyse; yeni mevsimin mutlu, başarılı kapısını Seniye Taylan aralamış oldu; öbür ressamlarımız da yerlerini usul usul alırlar elbet...

İstanbul'dan

Salt lâstik, sucuk, örme fabrikaları birbirleriyle «rekâbet» edecek değil ya; onlardan hisse kapan kimi «sanat» fabrikaları da yarışa kalktılar.. Eczacıbaşı'ların epey ilgi topluyan, alıcı bulan kap-kacağından esinlenen Taylan'lar da bu alandaki çalışmalarını sürdürüyor, geliştiriyorlar: Aynı günlerde iki sergi birden düzenlediler İstanbul'un göbeğinde; biri Beyoğlu Olgunlaştırma Enstitüsü'nün salonunda açtıkları daha çok tecimsel çeşnide, «fabrikasyon» üstüne olan sergi; öbürü Şehir Galerisi'ndeki, «Sanat Atölyeleri» nden çıkma ürünler. İlki için burada söz etmek gereksiz; ama Galeri'deki işler de, onları yapındıranların durumu da epey ilginç... İlkten sanatçıların adları üstünde duralıyorsunuz: Attilâ Galatalı, Cevdet Altuğ, Tüzüm Kızılcan, daha yazbaşı, Harbiye'deki Galeri II. de açılan Eczacıbaşı'ların seramik gösterisinin gözdelerindendi. -Attilâ Galatalı, o yarışmalı sergide bir de birincilik almıştı- Ha, demek iş var bu işde! Tıransferli mıransferli.. Bakarsınız, Eczacıbaşı'larda kana kan dişe diş hesabı, Ferhan Taylan'la Meral Kılıç'ı apartıverirler takımlarına! (Şu dergicilerimiz, yayınevlerimiz de birbirlerine imrenip bir yarışa kalkışıverseler, hem onların, hem de yazarların işi iş gibi geliyor adama..)

Kurcalamaz gözle bakılırsa, sergideki «mal» ların çoğu başarılı, aferin'lik. Eh, ne de olsa en elverişli araçlara, gereçlere sahip, delikanlı ustaların elinden çıkma şeyler. Gelgelelim, iki sergiyi de gezince, şöyle bir izlenim hemeninden beliriveriyor: Piyasa işodalarıyla «sanat» işodalarının ürünleri arasında pek de önemli bir ayrım yok! Birindeki anayapı, gövde tekdüzeliği, öbüründe dışdüzen, yani bezeme tekdüzeliliği oluvermiş. Nedenini de şöyle yorumlayalım: Özellikle resme, onun olanaklarına, etki öğelerine alabildiğine yaslanan bir kolaylığı yeğlemiş bu arkadaşların çoğu; seramik'in bismillâhındaki soyutluğu, kendine özgü biçim-öz dengesini, koşullarını unutu unutuvermişler. (Hoş, belki de «patron» böylesini seviyor, istiyordur; «sanat atölyesi» dedikse, işçi-sanatçıların grev hakkı da var, demedik ya..)

Bayan sanatçıların bu işe elleri daha mı yatkındır nedir; bakıyorsunuz, bir Meral Kılıç, bir Güzin Özsavaner, bir Ferhan Taylan -daha çıraklık döneminde olsalar da- daha benimsenen, daha seramikçe yapıtlar sunuyorlar; erkek arkadaşlarındaki o gözboyayıcı, o kökü-dalı belirsiz güzelleme gücünden yoksunlar mıdır nedir? Bir başka noksanları da şu : Hani bizde hâlâ yepyeni bir akım var ya; bir sanata öbür sanatlardan zırnık katmamak! Onların da usunu çelen olmuş galiba; tabak-çanaklarında olsun, düzlek çalışmalarında olsun, ne bir dirhem şiir, ne azıcık öykü, ne de bir nebze müzik.. Ne denir; ellerine sağlık!

⁂

Galeri'nin giriş bölümcüğünde de bayan Aylâ Birkan'ın resimleri sergileniyordu. Bu yeni ressamımız Güzel Sanatlar Akademisi'nden bu yıl «mezun» olmuş; sanırım ilk bağımsız sergisi de bu. Okuldaki «hoca»sı kimdi, bilmiyorum; tablolarının genel düzeninden de sezilmiyor bu ama, Batı'dan kimleri sevdiği, usta edindiği besbelli: Rembrand, Soulages, Vedova.. Yani içi cıvıl cıvıl, haşarı, kişiye tasalarını unutturan sanatçılar soyundan değil; sergiye güleç girip, somurtuk çıkıyorsunuz. Geçen yıl bu tutumda, huyda, beğenide bir sanatçı daha vardı: Sarkis. Ama onunkiler daha bir kunt, soyut-somut sorunları bakımından daha bir dengeliydi. Bir diyeceği vardı Sarkis'in; kekelemiyordu, kırıtmıyordu apacı bildirisinde.. Oysa Aylâ Birkan boşveriyor dengeye, istife bağlı anlam bütünlüğüne falan; kaygısı, tiryakiliği, elyordamı şu: Rasgele bir karanlığı zımparalıyan loşluklar ve pişmiş aşa soğuk su bir beyaz, paldır küldür bir sarı!

O iri iri tablolara bakarken hep şunu düşündüm : Bu gencecik sanatçı şunca resmi en azından bir yılda çizip boyamıştır. Bu arada mutlulukları, pırpırları da olmuştur elbette.. İç karanlığının yanısıra umutları, yalazları.. Diyelim bir yakınıyla şöyle bir Ada yapmışlardır o canım Haziran Cumartesilerinde ya da göz-gönül hızlandıran bir çalgı-çağnak.. Ee? Ertesi sabah yine mi bumburuşuk kahverengiler, bumbuz lâcivertler! Diyeceksiniz ki, bir tuvali donatma çabasının o dediklerinle ilgisi, ilişkisi ne? Başımdan geçti de biliyorum; Akademi'yi bıldır bitiren bir ressam öncesinin boya çantasında çeyrek tüp olsun bleu caeruleum, vert veronése, chrome orange, jaune de citron bulunmadı mıydı, ayıplıyan ayıplıyana; hani bar bar bağırıyordunuz, diyorlar; yaşamımız sanat, sanatımız yaşamdır! diye... Derler.

Bize gelen kitaplar

★ AĞLAMA N'OLUR. Behiç Duygu-lu'nun hikâyeleri İstanbul, Yeditepe Yayını. 58 S. 2 lira.

★ ALLAH BİR. Hasan-Âli Yücel'in uzun şiiri Ankara. 59 S.

★ AY TUTULDUĞU GECE. Kemal Bilbaşar'ın romanı. İzmir, Kovan Kitabevi. 205 S. 4 lira.

★ BİR ÇATI ALTINDA. Sabih Şendil'in şiirleri. Sivas, Su Yayını. 64 S. 3 lira. (İkinci basım)

★ BİR DAĞ TUTMASIDIR SEVİNÇ. Bekir Tünay'ın nesirleri. Ankara, Ajans-Türk Matbaası. 55 S. 3 lira.

★ BOŞVERDİM. Hacı Sungun'un şiirleri. İstanbul. Doğan Kitabevi. 62 S. 2 lira.

★ DENEMELER. T. S. Eliot'tan çeviren : Akşit Göktürk. İstanbul, De Yayınları. 79 S. 3 lira.

★ GÜLDÜRGE. Oktay Rıza Gürman'ın mizah hikâyeleri. İstanbul, Yankı Yayınları. 96 S. 250 kuruş.

★ KAÇAKLAR. Kemal Bekir'in romanı. İstanbul, Remzi Kitabevi. 288 S. 750 kuruş.

★ LO. Ayhan Kırdar'ın şiirleri. İstanbul, Baha Matbaası 43 S. Resimli. 250 kuruş.

★ MEMLEKET ÖZLEMİ. Langston Hugnes'in şiirleri. Çeviren : Necati Cumalı. İstanbul, Ataç Kitabevi. 45 S. 2 lira.

★ ÖZLEMLİ PENCERE. Muharrem Vakar'ın şiirleri. İstanbul, P.K. 123 - Beşiktaş. 48 S. 2 lira.

★ PHİLOTAS. Lessing'in oyunu. Çeviren : Zahide Gökberk. Max Meineckke'nin sahneye koyuş bilgileriyle. İstanbul, De Yayınları 67 S. 3 lira.

★ TİYATRO DENEYİ. Eugene İonesco'dan çeviren : Teoman Aktürel. İstanbul, De Yayınları. 39 S. 2 lira.

★ YİTİK DUMAN. Halil Kocagöz'ün şiirleri. İstanbul, Yeditepe Yayını 45 S. 2 lira.

İstiklâl Marşı Değişmeli mi?

(8. Sayfadan)

2 — Gerek sözleri, gerekse melodisi yeniden yaratılır. O zaman bu iş için önce ozanlar arasında bir ştir, sonra da besteciler arasında bir ezgi yarışması açılabilir. Belki de Atatürk'ün Gençliğe Hitabesinden bir metin kısmı düzenlenebilir. Kurulacak uluslararası bir jüri en güzel besteler arasından seçme yapabilir.

3 — Şimdiki melodi olduğu gibi kalarak, sözünü ettiğim kusurları giderecek şekilde altına yepyeni sözler konabilir.

Şundan hiç şüphemiz olmasın ki, bugün gerek ozanlarımız, gerekse, milletlerarası sanat çevrelerinde değer kazanmış bestecilerimiz, kırk yıl öncesine göre, böylesine ağır bir millî görevin altından rahatça kalkabilecek güç ve olgunluktadırlar.

İkinci Cumhuriyeti, sağlam temellere oturtabilmek için, nasıl yepyeni bir anayasa yaratıldı, yepyeni hukuk formülleri bulundu ise, herkes tarafından kolay ve düzgün, yanlışsız söylenebilecek, yepyeni ve güzel bir millî marş için de gerekli olanaklar yaratılabilir ve yaratılmalıdır. Değişiklikten korkmıyalım.

Füruzan T. Selçuk 1932 yılında Kadıköy'de doğdu. Küçük yaşta babasız kaldı. İlk, Orta öğrenimini Kadıköy'de bitirdikten sonra, sanatla ilgili okullara gitti. Bir süre ses ve tiyatro dersleri aldı, hattâ bir ara «Küçük Sahne» de çalıştı. İlk hikâyesi 1956 yılında, «Seçilmiş Hikâyeler» dergisinde yayımlandı. Bundan sonra, «Yenilik», «Türk Dili», «Pazar Postası», «Yeditepe» ve «Dost dergilerinde hikâyeleri çıktı. Sanatçı 1958 yılında karikatürist Turhan Selçuk'la evlendi.

Füruzan T. SELÇUK

GEÇMİŞLERDEN BİRİ

Tırnaklarımı kemirip duruyordum merdiven başında. Günlerden Cuma, saatlerden üçtü, aylardan da Mayıs. Sobalar kaldırılacaktı ama gecikmişti. Mayısın kaçıydı bilemiyordum. Bina aralığına sıkışmış kokular, Mayısı kirli kirli yapıyordu. Kapıları tak tak kapıyorlardı. Dışarda bir balıkçı, ölü gözlü balıklar satıyordu. Balıklar topraksı topraksı yansıyordu yemek kokularına. Tırnaklarımı kemirmekten usanınca üstlüğümü çekiştirmeğe başlıyordum. Turuncu yünlerden, biri örmüştü onu bana. O biri, subaylarla evlenmeler istemişti de olmamıştı bu. O, yirmibeş otuz yaşlarından bu yana, yünlerle giysiler örüyordu mahalleliye. Ve halen en sıkı sütyenleri takıp bir gençce gençce özentilerdeydi. Onbeş yılın yün örgü ustasıydı o. Subaylar da hep gençtiler, ütülü ütülüydüler yıllara karşı. Onu unutmuş gitmiştiler besbelli...

Tüm bildiklerimi anıyordum merdiven kıyısında... Tek ayrıntıları anımdan kaçmıyordu da babamı bir türlü bilmez, görmez olmuştum...

Üst kapılardan biri açıldı, tıkır tıkır indiler... Kadının çorap çizgisi iğriydi, güneş gözlerinin akını parlatıyordu. Adam iki kaçamak ara-

sından bakıverdi bana. Ezik bir boksör burnu vardı. Yünlerimi iyice çekiştirdim; giysilerimin tümü annemin bildiğince alınıyordu. Bana kutsal bayramların birinde koca koca farbalalı bir basma dikmişti de, bayram yerinde farbalaların korkunç kıpırdanışlarından utanç basmıştı üzerime. Kayık salıncaklara, yarı insan yarı balığın bulunduğu çadıra, kırmızı titrek tatlılara yüzüm allaşarak bakmış, birine yaklaşamamıştım. Her adımda farbalalar kötü kötü dalgalanıyordu. Avucumdaki bayram paralarım ter içindeydi. Eve dönüp herkes uykuya vardıktan sonra farbalaları ağlıyarak sökmüştüm. Ağlamıştım; Çünkü annem beni ya dövecekti ya ya da onları yerlerine dikecekti. Oysa ikisi de olmamıştı bunların. Babam: «Düz istiyir! Düz giysin öyleyse!» demişti. Ve annem bana uzun uzun bakmıştı... Annem güzeldi.

Bu sabah doktor geldiğinde çayımı yeni içiyordum; tereyağının üstüne vişne reçelini doldurmuştum. Çok zayıftım, yiyeceklerim özen görüyordu. Ve öğle sonu bir sinemaya gidecektim. Günlerdir evdekiler gittikçe sessizleşiyor, bana hiç görmüyormuş gibi bakıyorlardı. Sinemayı çok seviyordum. O eski koca sinemanın tahta koltuklarına yerleşip her türden filmi seyrediyordum; bazılarını yer yer anlıyordum ama gene de bizim mahallenin tüm çocukları gidiyorduk sinemaya. Ekmeği tam bitiriyordum, doktor babamın odasından çıktı. Bana, reçellerime, çay bardağıma baktı. Gözlüklerinden gözleri görünmüyordu. Anneme:

— Üzülmeyin! dedi.

Penceredeki sardunyalar güneşte yeşil kırmızı duruyordu. Yüz yaşlarında bir karga fıstık ağacında takırdıyordu. Doktora şapkasını verdiler; hiç saçı yoktu. Şapkayı giyince daha hoş oldu yüzü, gene bana baktı. Eteklerimle dizlerimi örttüm...

— Küçük çok zayıf! dedi anneme. Ve ikisi birden bana baktılar. Babaannem birden mutfaktan çıktı:

— Sıcak sular tükenmiş! Şimdi ne olacak dedi. Sonra Babaanneme baktılar.

Doktor çıkıp gitti. Annem cama dayandı; böyle beli çok ince görünüyordu. Kargayı o da gördü, dönüp: «Of Tanrım of!» dedi. Anladım ki bugün sinema parası isteyemezdim...

Çıkıp merdiven başına oturdum. İştahım kesilmeliydi, en karamsar duruşu bulmalıydım. Reçelleri, sinemayı, çikolata yaldızlarını, sıskalığımı unutmalıydım. Babaannem kapıyı araladı; yıkanmamış, uykusuzdu. Bakındı çevresine, beni gördü: «Haydi gir içeri, durma orda!» dedi. Duymamış gibi davrandım. «Ah dedi, Koca kız!» Tak diye kapadı kapıyı. Bugün onu hiç göresim yoktu. Tüm tanıdıklarımız onun için «bunamış!» diyorlardı. Zehir yeşili, nar kızılı, uzun uzun örtüler örtünüyordu. «O yaşta, seksenbeş yaşında bir kadın, hem oğlu sayrıken!...» diyorlardı. Buruş buruş yüzünde ağzı pespembeydi. Sıcak sularla, sabunlarla her sabah kollarını, ayaklarını uva uva yıkıyordu. Ayakları saydamlaşmıştı sanki; güpgüzeldiler temizlikten. Odasına salt beni alıyordu. Annemle hiç birbirlerine bakmadan konuşurlardı. Benim peşimsıra gelir, nerdeysem bulurdu çoğunluk. Kızgın: «Ah, sen yok hiç akıl!» diyip, yeşil örtülerini, nar kızılı örtülerini rüzgârlandırarak bir yanlara giderdi...

Geceleri beni odasına çağırırdı. Evin en küçük odasıydı orası. Alçak ak örtülü, yaygın bir oturmalık, güzelim kilimler vardı odasında. Bir yandaki ufak sandığı açardı; ordan giysiler çıkarırdı. Bunlar renk renkteler. Hele bir başlık vardı ki üstündeki pulların değişip duran yansımaları beni büyülüyordu. Bunlar Halamın giysileriydi. Halam babaannemin ölümü yatağında olmamış, tek çocuğuydu. Üç amcam hep rahat döşeklerinde ölmüştüler.Bunlar mutlu kişilerdi. Babaanem bana bunu pek zor anladığım diliyle söylemişti. Koca Tanrı demek ki onları seviyordu. Amcalarım, babam bana ondan hiç söz etmemişlerdi. Onlarca yaşamamış gibiydi halam... İncecik

hayret bey uyanıyor

Kalın bir uykunun sonunda kardeş
açtım gözümü aydınlığa
odam güneş dolu tertemiz
korkulu düşler yarasalar
geçmiş zamanlar örümcek ağlarında

Yundum yıkandım arındım
eski urubalarım yeni
kaşım gözüm
yüreğimdeki hız
içimdeki ışık
ilk defa buldum aynada kendimi

Bir de açtım ki perdelerimi
ne göreyim
sokak yeni ağaçlar yeni
gökyüzü baştanbaşa
evlerin damları tüm yeni

Besbelli dedim .ben uyurken değişmiş dünya.

Koşup sarılmak istediğim bir ihtiyara
bir çocuğu tutup öpmek
günaydın demek bir kadına
çalıp bütün kapıları
hal hatır sormak istedim

Kalın bir uykunun sabahında kardeş

Suat TAŞER

saydam tülleri dizlerine yayan babaannem:

— Ah! Tatula tatula, Ah Matriyoşka! diyordu... O güzeldi; elleri vardı nah küçücük, gözleri vardı gülüp gülüp durur... Ve hep anlatırdı. O bilmediğim dille, bildiğim tek tek sözcüklerle; Kurşun rengi dağları, telli, vurgulu çalgıları, eskiden pırıl pırıl olan semaverleri getiriyordu odaya. Onlar tanıktılar halamın ellenmez güzelliğine, Tanrısal oyunlarına, kırmızı eteklerinin rüzgârlarına... Baba annem anlatırken tüm çevresini unutup, o tek sesli ezgiye başlıyordu. Odanın duvarlarından gece soğukları esiyordu. Karşı ağacın yüz yaşındaki kargası beliriyordu köşelerde; beş karga, on karga oluyordu giderek... Babaannemin yüzü esrikleşiyordu, halam güzel sırtını dimdik tutarak gülüveriyordu; dişiliği genişliyor, ısısı yayılıyordu çevreye. Büyüyordu oyunlarında, ak bileklerinden, topuklarından büyüyordu. Birine doğruydu yönü, ona akıyordu ışıltısı, sevmeleri. Onu suskun akşamların birinde vuruyorlardı. Boşalıyor, düşüyordu yerlere bir roman kahramanı gibi. Güzelim memelerinden biri kızıl kızıl açılıyordu. O gün bu gün, ta oralardan bu yana, onun öyküsü anasının ağzından düşmüyordu. Öykünün yakışığı olan dağlar, bozkırlar yoktu artık. O solmaya durmuş şunlar bunlar tanıktılar olanlara...

Babaannemin odasından uyumağa çıktığımda, çizgi çizgi korkular dikili duruyordu aralıkta. Eteğimi birileri çekiyordu sanki. Halam güzel, güzeldi ama ölüydü; Ölüleri tanımıyordum, korkuyordum. Annemi odada sobanın yanında roman okurken buluyordum. Ellerime, bacaklarıma bakıyordu; Uzun uzundular çünkü. Şaşırıveriyordum ne edeceğimi. «Gene mi o öyküyü anlattı?» diyordu annem. «Eve uğursuzluk getirecek bu kadın! Sen de gidip dinliyorsun! Ne kadar olsa baba yanın güçlü senin!»

Gene romanlarını okuyordu. Okuduğu romanlarda: Mülgan, Sevda isimli kadınlar; Safter, Nejat isimli adamlarla sevişip duruyorlardı. Kan tükürüyorlardı, ölüp sararmış Sonbaharlara kavuşuyorlardı.

Babaannem beni gene niçin aramıştı bilmiyorum! Ama onu görmek istemiyordum. Babamı göremiyordum günlerdir. Eve hep birileri girip çıkıyordu; çok nazik, çok sessizceydi gelenler. Benim yıkanmalığın yanındaki gizli köşeme el atmışlardı. Çikolata yaldızlarım, çıkartmalarım, sakladığım her nen yabancıların bilip öğrendiği sıradan gölgesiz nenler oluvermiştiler. Örümceklerimi, masallarımı, ışıklarımı değiştirmiştiler. Artık gelenleri atı atıveriyorlardı köşeme. Bir kaç kez direnmeyi denemiştim: «Babanı nasıl düşünmüyorsun?! Sayrı, bitik, çok ferah bir odası olsun istedi doktor!» dediler. Oysa babamla köşem arasında hiç bir ilinti yoktu bence. Tam bozguna uğramıştım. Toparladığım küçük çakıllar, kordeleler, renkler, eski taşlı bir tarak, ayva rengi danteller, hele o boncuklarım...

O günden beri hava kararana kadar merdiven aralığına dikilip duruyordum. Babaannemin odasına gitmiyordum. O öyküyü kuruyor muydu bilmiyordum?. Ama arada bir başını uzatıp kapıdan bana bakıyordu. Anlamsız, uygunsuzdu artık evdeki durumu. Babamın hastalığı onu da benim gibi yeteri kadar duygulandırmıyordu sanıyorum: «Sıcak sularım nerede?!» diyordu. Ve ihtiyarlığın getirdiği ikinci çocukluğuna dört elle sarılıp yerli yersiz gülü gülüveriyordu. Annem ona ağır ağır bir yerlerden bakıyordu. Annem çok gençti... Geceleri konuk odasında yere serdikleri döşekte yatıyordum. Binadaki yaşama sesleri kesilince bir yerlerden çıtırdılar, gölgeler geliyordu. Dışarda kediler bağırıyorlar, yolunuyorlardı... Öylece kala kalıyordum uykuyla uyanıklığın arasında. Koca kara karga geliyor tüylerini saplı fırçalarla parlatıp, boksör boksör döneniyordu... Çikolata yaldızı saraylarda babaannem yemyeşil yosunlar takınıyordu. Annemi solduruyordu yeşiller!.. Babaannem polka oynuyordu: Bir, ki, üç, dört. Karga birden: «Ekselans, öljim!» diyordu. Yaldızdan kapılar açılıyordu. Orda görmemeye sıkı sıkı sarılıyordum. Tanrı bilir ya, ölümü o günlerin birinde görebilirdim; Öyle korkuyordum ki!.. Görmeye dayanamazdım onu... Koca koca kuyruklu horozlar ötüyordu; Uykuyla uyanıklığın arasından sabaha gidiyordum: Reçellere, doktorun dazlak başına, annemin çaylarına...

Gözümü açıyordum, evin sabah sesleri başlıyordu. Babamın ölümü, halamınki gibi olağanüstü olmadıktan sonra, diye düşünüyordum kaldığım yerden. Halam en iyi renkler ve öğeler içinde, gepgenç ölmüştü... Doktor reçellerime bakıyordu. İçimdeki duygusuzluğu o biliyordu. O adamı görünce gidip bir yerlere saklanmalıydım. Oysa tek isteğim, yemekler yemeyip yataklara yatmaktı. Öykülerdeki kızlara özeniyordum. Çevremdekilerin «Ne içli yavrucak, eriyip gidiyor!.. Ah ah, vah vah!..» demelerini, yedi ulustan doktorlar getirip derdime çare bulamamalarını, güllerle yatağımı donatmalarını, köşemi de bana vermelerini istiyordum. Doktor bunları da bilseydi...

Kapı açıldı, annem:

— Al şu parayı! dedi. Bakkaldan cigara al gel!..

Sokakta kimseler yoktu. Karşı evin duvarını kaplamış sarmaşıklar toz içindeydi. Bakkalın camında, elindeki sabunu öven bir kız resmi vardı... Cigarayı veren bakkal:

— Baban nasıl küçük? dedi.

— Öyle işte- dedim, soğutucudaki macar salamlarına bakarak.

— Doktor çok iyi bir adamdır! dedi bakkal.

— Siz öyle sanın! dedim. O, babamı öldürecek ölüm perisidir!. Sizin tanıdığınız doktorun kılığında bize geliyor! dedim.

Bir şaştı ki bakkal! Sayacı gereksiz arka arkaya çevirdi; Dokuzyüzon yazdı sayaç...

— Yalnız, bu aramızda kalsın! dedim. Bakkalın öğle uykusu kaçmıştı. Kese kâğıtlarını, kesme şekerleri, kulüp rakılarını tüm dükkânın içindekilerini bir bir görmeye başladı.

Koşa koşa eve gittim. O kadar koşmuştum ki, yanıma garip bir sancı girdi, dış kapıda durakladım. Yukarı çıkarken bir numaradakilerin kadını, arkasında mavi sabahlığıyla dikimişti kapısına:

— Baban nasıl yavrum? dedi... Vah canım, ne kadar sararmışsın!.

— İyi değil efendim! dedim. Bu «efendim» sözcüğünü özellikle annem kullanmamı istiyordu. Çünkü bir kız olarak hem çilli, hem pasaklıydım, hem de tırnaklarımı yiyordum.

Kadının arkasında, sırtında iç giysileriyle, bir adam belirdi. Beni hiçten sayarak, kıllar fışkırmış bacaklarıyla öyle durdu. Yuvarlak yuvarlaktı gözleri...

— Çok mu ağır baban küçük? dedi.

Koşarak çıktım yukarı konuşmadan. Cıgaraları verdim. Annemin yüzü o kadar soluktu ki alnı çok güzel görünüyordu.

— İçeri gir artık! dedi.

Omuzlarımı silktim, gene oturdum merdiven başına. Güneş yarıya dönmüştü... Alt katlardan birinde gene balık kızartıyorlardı. Tüm ölü gözlü balıkları, topraklanıp ölüvermiş balıkları alıyordu bu alttakiler. Yağları yakıp kokutup, caaaaz diye atıveriyorlardı. Ve başlıyorlardı: «Ne kadar baksam doyamam...» diye şarkıya. Cırlak cırlak dört dörtlük tangolar söylemiye... Balık kokuları en umulmaz deliklerden herkesin evine gizlisine doluyor, mide bulandırıyordu.

Yedi gündür bu böyleydi. Işıkların geldiği yerleri, balıkçıyı, kapı kapanmalarını, mutfak takırtılarını ezberlemiştim... Pullarımı, annemi, düşlerimi, günlerden bir gün gelmiş, durdurmuştu; alıp gidecek miydi bilmiyordum. Annemin dediği ecelin, şu kara karga olduğuna inanıyordum. Okuduklarımda: Solmuş sarışın güzelleri, koca gözlü ürkünç baykuşlar gözlüyordu. Ölümü bunlarla tanımlıyabiliyordum. Daha diz kapaklarımdaki saklambaç, kovalamaç izleri kabuk kabuktu. Beni de herkes savruk, bir garip buluyordu...

Babamı sağlam sağlam görmek istiyordum. Ya görmezsem ne olacaktı Tanrım?!.

Kapıcı merdivenlerden çıktı, bana baktı, zili çaldı:

— Hoca efendi gelecek! dedi.

Annem:

— Teşekkür ederim! dedi. Teşekkür ederim!..

— Ne olacak be Hanımefendi; Bu bir sevaptır!

Annem kapıcının omuzundan bana baktı. Yüzünden bir anlam çıkaramıyordum.

— Artık içeri gir! dedi.

— İçeri gir kızım! dedi. Babaannenle teyzene gideceksin, giyin-.

— Yok! dedim.

Göğsümden bir sıcaklık karnıma akıyordu.

— Hadi kızım! dedi. Gideceksin!.

Şimdi annemden çevreye bir nenler yayılıyordu. Bunlar onu boşaltıp yok ediyor gibiydi...

Kapıcı:

— Tanrının işi, o isteyince! dedi.

İçeri koştum. Avuçlarım terliyordu korkudan.

Babamın yattığı kapının önünde doktor duruyordu.

Gidemedim oraya. O bakkala söylediğim ölüm perisiydi...

Annem lâcivert ak yakalı giysilerimi verdi. Onlar en beğendiklerimdi. Saçlarımı iyice ıslattı, taradı, bağladı.

— Tırnaklarını yeme! dedi.

Babaannem üstü atkılı rugan ayakkabılarını giymişti...

Tam kapıdan çıkarken, anneme birden dönüp sarıldı:

— Güle güle! dedi annem. Güle güle...

Birinin, kimsenin göremiyeceği birinin, bana sürünüp çıkıp gittiğini duydum. Bu oydu!.. İşi bitmişti artık.

Babaannemin elini tuttum...

Benâl DEMİREL

Karısı masası penceresi metresi

Herşey birbirinin aynıydı. Yirmibeş senedir herşey biribirinin hep aynıydı. İlk zamanlarda büyük değişimler olmuştu. Örneğin bazı sabahlar güneş batıdan veya kuzeyden doğuyormuş gibi gelirdi. Hele raflardaki sıra sıra, pırıl pırıl bardaklar... Ondan önce salt iki bardağı vardı. İki bardağının öylesine parıldadığını hiç hatırlamıyordu. Artık mendilleri hep ütülü oluyordu. Akşamları eve geldi mi ellerini pembe kokulu sabunlarla yıkıyordu. Ekmekler ince, düzgün kesiliyordu. Salatalar süslü süslüydü. Sonra birgün, şimdi iyicene bilemiyordu, belki altı belki sekiz sene sonra birgün güneş yine eski yerine gitti. Ne yapsa tüm bu alıştığı şeylerde bir yenilik bulamıyordu. Gerçekten de yapraklar çok uzun bir süredir aynı yeşilliklerindeydi. Yağmur yine aynı yağıyordu. Gerçi bu sıralarda diş fırçalarının çok güzellerini yapıyorlardı, oysa şekilleri yine aynıydı.

Tümünün en kötüsü karısının da sabah akşam, Pazar günleri veya Pazartesi, Salı günleri hep aynı oluşuydu. Karısını seviyordu. Karısının herşeyini öylesine iyi biliyordu ki. Saçları, elleri, gözleri, bacakları, dizleri, kollarındaki kalın, mavi damarları, elbiseleri... Etek buluz giydi mi yakasına hep iğne takardı. Önden açık elbise giyince de boynuna mutlaka boncuk takardı. On senedir hep aynı kokudan sürüyordu. Akşamları yatınca onbeş dakika gözlerini kapar ertesi sabah ne pişireceğini düşünürdü. İşte en çok buna kızardı.

Canı sıkılıyordu.

Pazartesi günü balık pazarına gitti. Her Pazartesi balık alırdı. Salı günü akşama dek müdürle konuştu. Çarşamba günü öğle yemeğini bir arkadaşiyle yedi. Perşembe akşamı eve iki saat geç geldi. İşi vardı. Cuma günü yeni gelen memura öteki şirketle aralarındaki durumu açıkladı. Cumartesi sabahı... Cumartesi sabahı da alışageldiği şeylerden birini yaptı işte.

Sıkılıyordu. Kara bulutlar doluyordu gözlerine. Çirkin çiçekler mutluluğunu emiyordu.

İşte ne olduysa o Pazar günü oldu. Ne olduysa santral memurunun güzel sesinden oldu. İlk, hatlar bağlanamadı. Sonra aradığı numara çıkmadı. Sonra telefon bozuldu. Bu yüzden akşama dek telefonun başından ayrılmadı. Akşama dek kızın güzel sesi damarlarına girdi, girdi çıktı. Daha ilk baştan kızın sesini beğendi. Bir süre unuttu. Bir süre damarları yine yandı. Bir süre gazete okudu. Balkona çıktı. Karısıyla konuştu. Sigara içti. Güneşin batmasına yakın santraldan telefon ettiler. «Bir saat sonra yine arayın» dedi kız.

SESİ ÇOK GÜZELDİ. YÜZÜ NASILDI?

Unutmağa çalıştı. İçinde bir yerde yalnız kara taşlar örneğin sesler bağırıyordu. Dişli tokmaklarla döğüyorlardı sanki sesleri. Ayaklarının dibinde dibinde büyük suçlar yeşeriyor gibiydi. Uzun saçlıların kısa saçlıların gözleri yeni yeşertilere karışıyordu. Oysa bir kötülük yapmamıştı ki. Salt kızın yanaklarının çenesinin, gözlerinin nasıl olduğunu düşünmüştü. Bir şey yoktu ki bunda. Oysa koca sesler susmuyordu. O evli bir adamdı. Karısı, oğlu, kızı vardı. Saçlarının yarıdan çoğu ağarmıştı. Yaşlı sayılmazdı. EVLİTDİ işte Üstelik karısı da iyi kadındı. Sesi de hiç çirkin değildi. Şimdiye dek tüm kadınların sesi, karısındaki gibiydi. Aynıydı. Koca seslerin altında küçük kaynaşmalar oldu.

Küçük.

Küçük.

Küçük...

Birden kendini bırakıverdi.

Sesi ne güzeldi kızın, ne güzeldi.

Ya saçları?

Saçları uzun muydu, kısa mıydı?

YUMUŞAK MIYDI?

Onun ELLERİ UZUNDU, ESMERDİ.

Kızın saçları sarı olsaydı; BİR SARI OLSAYDI.

Yine koca sesler. Çivili tokmaklar. Koca sesler en insancıl damarını kasıyordu. Küçük sesler susmak bilmiyordu. Karısının küçük ayak parmağını öylesine iyi biliyordu ki. Ya kızınki nasıldı? NASILDI?

Sonra koca seslerden iyicene kurtuldu.

Pembe elbise yakışır mıydı kıza? Tırnaklarını uzatıp kırmızıya boyar mıydı? O uzun, kırmızı tırnaklı, pembe elbiseli kadınları severdi. En çok öylelerine bakardı. Konuşurken dudakları nasıl olurdu? Elleri sıcakmıydı. Elleri küçük olsaydı. Uzunca bir bardaktan soğuk içki içseydi. Küçücük elleriyle bardağı tutsaydı. Açık yakalı ince elbiseler giyip yıldızsız gök rengi koltuklara otursaydı. İçinde kabarık gömlek olsundu. Ayak ayak üstüne atınca gömleğin dantelleri görünsündü.

Küçük sesler korkunçtu... korkunçtu.

Saçını şöyle kökünden bir çekseydi, güler miydi? Ağlar mıydı? Kendinden geçer miydi? O kez kırmızı bir ışık yanar olsaydı. Islak dudakları kırmızı ışıkta parlar mıydı?

Damarları kurumuştu. Güneşin batmasına yakın yine evin önünden iki ayaklı kişiler geçiyordu. Oysa o, kişilerin iki ayaklı olduğunu bile unutmuştu. Santral memurunu aklından bir türlü çıkaramıyordu. Kızı hep mendilini ayakkabısını, suyunu düşündüğü gibi düşünüyordu. İlk buluşmalarında hep kızın saçlarına baktı. Saçları uzundu. Düşündüğü gibiydi. Sarıydı. Ondan öte dudklarını, gözlerini, ellerini gördü. Öğlenleri büyük caddenin sonundaki lokantaya gidiyorlardı. Köşedeki masaya oturuyorlardı. Masanın sokağa bakan yanında bir duvar, duvarın gerisinde de ağaçlar vardı. Ağaçlara kuşlar konup ötüyordu. Kuşlar ötüyordu yaaa... Bir gün yine gitmişlerdi. Şu kuşlar da ne cici şeylerdi. Boyuna öterlerdi. «Şunların sesine bak.» diyordu kıza. Kız çatalını bırakıp kuşları dinliyordu. Sonra soruyordu. «Sesleri ne güzel değil mi?» «Çok güzel» diyordu kız. Uzunca bir süre hep aynı şeyi tekrarlıyorlardı. «Sesleri ne güzel» «Çok güzel.» Oysa o kuş seslerinin kendi damarlarındaki yüceliğini lokantadaki tüm kişilere bir bir söylemek istiyordu. Besbelli bunu onlar da biliyorlardı. Oysa, kuş seslerinin çok güzel, bunca güzel olduğunu unutmuşlardı. Bundan başka kaşık sesi, çatal sesi, iskemle sesi de güzeldi. Hepsinden çok santral memurunun görmediği ayak parmaklarını, memelerini düşünmek güzeldi. Her şey nasıl da gülü gülüveriyorlardı. Kız tam eti yerken, «Dün bir saksı kırdım» demişti de nasıl gülmüştü. Gülmüşlerdi. Gerçekten de bir saksı kırmak oldukça gülünç birşeydi. Bir saksı pencerenin önünde öylecene durup dururken birden yere düşüveriyordu. Önce başaşağı dönüyor, sonra da küt diye yere çarpıyordu Toprak dökülüyor, yapraklarla çiçekler eziliyordu. Üstelik saksı da parça parça oluyordu. Güldüler, güldüler... Neredeyse bu yüzden yemeklerini önlerine dökeceklerdi. Gülmelerinin en sonunda kızın elini tutmak istedi, çekindi. Bacağını masanın altından santral memurunun bacağına değdirdi. Elbisesi kaygan kaygandı. Gömleği de öyle miydi? Etlerini bitirince bir tabak salata istediler. Yarısını kendi aldı, yarısını kıza verdi. En yeşilleri kıza düştü. «Bak,» dedi feza «en yeşilleri sana düşmüş. Ben sana benimkilerden biraz vereyim sen de bana senin yeşillerden var.» Kız, «Olur.» dedi. Kimse görmeden tabaklarına salata koydular. Sonra da güldüler.

Bundan öte uzunca bir süre hiç konuşmadılar. Salt salatalarını yediler, kuşları dinlediler, öteki kişilerin eteklerine, saçlarına bakıp durdular. Birden adam, «Elbisenin düğmelerinden biri ötekilerden başka.» dedi. «Yok canım,» dedi kız «aynı düğme.» «Hayır biri daha sarı.» «Aynı dükkândan aldım ama.» «İyi bakmamışsın.» «Niye bakmıyayım. Hem alırken de gündüzdü.» «Olsun, biri daha sarı.» «Amaan şende ne inatçısın.» Küçük bir masada otururken, salata yerken, kuşlar öterken, güneş sıcakken inatçı olmak da ne güzel şeydi, gerçekten. Salataları bitince sularını da içtiler, kalktılar. Kapıdan çıkarken kızın kolunu tuttu. Kızın kolu sıcaktı. Hava da sıcaktı, o gün. Kulakları, bacakları, boynu da sıcak mıydı? Hele ayak parmaklarıyla memeleri daha da bir sıcak olmalıydı. Kızı dar sokağın köşesine dek götürdü. Köşede iki dakika durdular. «Cumartesi günü gel de sana büyük mağazadaki sarı kumaşı alayım» dedi. «Gerçek mi?» dedi kız. Öyle olduğunu biliyordu ya, yine de soruyordu işte. İlk çocuksu sonra da kadınsı güldü.

«Ne güzel gülüyorsun» dedi adam.

«Sen de ne çok gülüyorsun» dedi kız.

Adam ağaçlık yola, kız dar yola döndü. İkisi ortasından üç kedi ile bir araba geçti.

Akşam olunca adam eve geldi. Karısı en sevdiği yemeği pişirmişti. Tuzu az diye kızdı. Yemekten sonra oturdular, radyoyu açtılar. Hiç konuşmadılar. Adam on kelime, kadın yirmi kelime söyledi. KADIN, ADAM BİRŞEYLER SÖYLESİN, GÜLSÜN DİYE BEKLİYORDU. Yatmadan önce kavga ettiler. Kadın çok bağırdı. Adam da bağırdı. En sonunda kadın: «Çok kötüsün» dedi. «Eve geldin mi hep suratını asıyorsun.» Buna uygun başka şeyler de söyledi. Sonra yattılar. Yatakları ayrıydı. Karısının parmaklarını bile öylesine iyi biliyordu ki... Masasıyla, evin pencerelerini bildiği gibi...

Alain Robbe Grillet'den Orhan DURU

KÖTÜ YÖN

Alain Robbe - Grillet, yeni roman akımının öncülerinden biridir. En ünlü romanları arasında «Les Gommes» (Silgiler), «La Jalousie» (Kıskançlık) adlı kitapları yer almaktadır. Robbe - Grillet ayrıca son Venedik Film Festivalinde birincilik alan «Geçen yıl Marienbad'da» adlı filmin senaryosunu da yazmıştır.

Robbe - Grillet romanlarında klâsik roman anlayışını yıkmakta ve aşırı bir nesnelcilik gütmektedir.

Yağmur suları ağaçların arasında çapı on iki metreye yakın, kabaca daire biçiminde bir bataklık yaparak derince bir çukura birikmişti. Onun çevresinde toprak, yüksek ve dik gövdeler arasında en küçük bir bitki izi olmadan, kapkaraydı. Ormanın bu bölümünde ne fundalar ne de çalılıklar vardı. Yer, yalnız üzerinde yer yer yarı çürümüş birkaç yosun tabakasının belirdiği düşmüş yaprakların sinirlerinden ve ince dallardan yapılma bir keçe ile kaplıydı. Gövdelerin yukarısında çıplak dallar gök yüzünde belirli bir biçimde eğilip bükülüyorlardı.

Esmer renkte de olsa su saydamdı. Ağaçlardan düşmüş ufak tefek döküntüler-dalcıklar, boş tohumlar, kabuk parçaları-çukurun dibinde toplanmışlar ve kışın başından bu yana beklemişlerdi. Ama tek tek belli ve parlak olan bu parçalardan biri ne yüzmüş ne de suyun yüzeyini bozmuştu. Durgunluğu bozacak en küçük bir yel esmiyordu.

Hava aydınlıktı. Gün sonuydu. Sol yanda, gövdelerin arasında güneş alçalmıştı. Güneşin azıcık eğik ışınları, bataklığın yüzeyinde birbiri ardı sıra önce, parıldıyan şeritlerle karanlık geniş şeritler çiziyordu.

Bu çizgilere orantılı olarak gövdeleri dalsız, dikey, tam bir silindir biçiminde, karşı kıyıda suyun yanına uzanan bir dizi büyük ağaç, -belki belli belirsiz görünmelerinden, karışığa benzeyen bir karşılaştırma ile, örneğine çok karşıt olarak parlak bir görünümde aşağıya doğru uzuyordu. Kara suda, simetrik gövdeler bir cilâ ile kaplı imişler gibi ışıldıyorlardı. Bir ışık demeti suyun batı kıyısını daha da belirli kıldı.

Bununla birlikte bu hayranlık duyulabilecek görünüm yalnız ters değil aynı zamanda kesik kesik idi. Bütün aynayı tarayan güneş ışınları yansıyan ağaç gövdelerinin dik ve uygun aralıklr, daha aydınlık çizgili görüntüsünü, kesiyordu. Görüntü yoğun aydınlanma yüzünden tülle örtülü gibi oluyor ve suyun yüzlek yerlerinde suya asılı sayısız parçacıklar ortaya çıkarıyordu. Yalnız karanlık kısımlarda bu parçacıklar görünmez oluyordu. Böylece her ağaç gövdesi ne olduğu belli olmayan (nereden geldiği bilinmeyen şüpheli bir sıra uzantılarla, oldukça eşit aralıklarla kesiliyordu. Bu durum ormanın bu bölümüne «derinliğine» kareli kareli bir görünüm veriyordu.

Biraz ötede, güney kıyısının hemen yanında, yankının dalları el değmemiş olarak suyun dibinde damarları çözülen, gene de kızıl renkli batı kyapraklarla-meşe yapraklarıyla çakışıyordu.

***

Suya doğru giden, humus halısı üzerinde hiç gürültü yapmadan yürüyen bir kişi sağ yanda göründü. Kıyıya kadar geldi ve durdu. Güneş gözlerinin içine girdiğinden, görmek için yana bir adım atması gerekiyordu.

O zaman bataklığın çizgili yüzünü gördü. Ama ona göre, gövdelerin yankısı, gölgeleriyle karışıyordu -hiç olmazsa kısmen, çünkü onun önündeki ağaçlar o kadar doğru çizgili değildi. Işığa karşı durduğu yer onu her şeyi açık olarak görmekten alıkoyuyordu. Ve hiç şüphesiz ayağının altında meşe yaprakları yoktu.

Gezintisinin sonu burasıydı. Ya da o anda yolu şaşırdığını mı sandı? Çevresine anlamsız baktıktan sonra, geldiği yoldan, ormanın arasından, doğuya doğru geri döndü.

Sahne yeniden boşaldı. Sol yanda güneş gene aynı yükseklikte; ışınları değişmedi. Karşıda, dik ve girintisiz çıkıntısız gövdeler, kırışıksız suda, batan güneşin ışınlarına dik olarak yansıyorlardı.

Gölge şeritlerinin arkasında, ters ve kara, mucize denecek gibi yıkanmış, kütüklerle parçalanmış görünüm yeniden parladı.

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

ANSİKLOPEDİDEN SAYFALAR — Millî Piyango idaresi bir zamanlar «züğürtlükten kurtulmak isterseniz bir piyango bileti alınız!» biçiminde biçimsizlikler yayardı Radyodan.. Geçenlerde bir Pazar günü, «Filân saatte «Ansiklopediden Sayfalar» adlı bir program yapacağını duyurdu. Saati merakla bekledik. Eh; ansiklopediden bir sayfa açacak, bir şeyler öğretecekler, dedik. Çıka çıka bir cinayet oyunu çıkmasın mı?. Millî Piyango idaresinde bu işleri yürüten bir sivri akıllı var, ama kimdir?. Ya ansiklopedinin ne olduğunu bilmiyor, ya da cinayetin...

DERVİŞİN ZİKRİ — «Nevzuhur» milletvekillerinden birine, hükümet programını nasıl karşıladığını sormuşlar.. «Güven oyu vermem..» demiş «İçinde komünzimi tel'in eden tek cümle yok!.»

Dünyadan komünizm denilen şu baş derdi kalktığı gün bu çeşit bayların da zor duruma düşecekleri kesindir. Ondan sonra ne yazacaklar, ne konuşacaklar, sevmediklerini ne ile damgalıyacaklar?..

GAZETELER İLE YAZARLARI! — Türkiye'nin iki büyük gazetesinden birinin başyazarı öz Türkçecilikte örnek verecek kadar ileridir. Her düşüncesinde öyledir ya, yazılarındaki akıcılık hepsinden üstün.. Ne hikmet ise bu gazetenin iç sayfalarından birine kurulmuş olan eski bir İstanbul efendisi, her Tanrı'nın günü öz Türkçeye, Türk Dil Kurumu'na çatar.. O kadar ki, artık onu ciddiye bile almıyorlar. «Yine mi?» deyip geçiyorlar.. Gazetedeki öteki yazarlar da aynı yolun yolcusudurlar.. Bir başka gazetede yine aynı sayfanın köşesine bağdaş kurmuş bir mevlevî çelebisi de, gazetenin «sosyalist» yazarlarına inat, Osmanlıca imlâdan zengin örnekler verir durur.. Başlıklarında bol bol (-) ve (') işaretlerinden geçilmez.. «Vuslat» bilirdik; o «vislat» yazar. «Bülent» diyecekse bir gün «Belend» yazacaktır.. Bu Osmanlı efendisi Farsçayı, Arapçayı över; Türkçe'yi küçümser..

Ne imiş.. Bu yazarların da okuyucuları varmış.. Bizim bildiğimiz, bir gazete -satışına etki yapacağını da bilerek- bir yol tutturur, o yolda yürür. Hem yeniciyi tut, hem eskiciyi kaçırma.. Buna bilmem ki ne ad vermeli?. Londra'da 400.000 satan Times vardır, 4.5 milmon satan Daily bilmem ne vardır.. Times'in Daily'ye özendiği görülmüş müdür?. Fransa'nın Le Mond'u da 220.000 tirajda dururmuş.. Sözünü ettiğimiz büyük gazetelerden biri geçenlerde yeni bir resimli romana başladı. Romanın kahramanı «düğmelerine hâkim olamamakla ünlü» bir genç kız.. Türkiye'nin en büyük gazetesinde her gün bacak ve göğüs çizgileri seyretmenin olanağı bulunmuştur..

Zavallı okuyucu.. Başyazının hatırı için bütün bu hafifliklere yüzünü buruşturacaksın...

FİKİR HÜRRİYETİ! — Türkiye'nin sayılı üç beş müzikçisi var.. Alaturkacıları anmak istemedim.. Ötekiler.. Hani bizim değil de Batı'nın tanıdıkları... Millî Eğitim Şûrası'na verilen raporda İstiklâl Marşımızın bestesini -öğrenme ve söyleme güçlüğü dolayısı ile- değiştirilmesini salık vermişler. Vay efendim-. Yukarıda sözünü ettiğim «celâlli» yazarlar ve benzerleri bastılar yaygarayı.. Ne hakla?. Siz kim oluyorsunuz?.. Adamlara bir «komünist» diyemediler. Müzikçiler beste dediler; yazarlar hemen Mehmet Akif'in güftesi, Kurtuluş Savaşı, millî değer, mukaddesat diye kükrediler. Başka bir müzikçinin, aynı konuda bir gazeteye gönderdiği yazı da -gazetecilerin konuyu «mevsimsiz» bulmalarından ötürü- yayınlanmadı.

Burada marşın bestesinin değiştirilmesi için konuşacak değiliz.. Yetkimiz dışında bu.. Ama, bir ülkede tartışma özgürlüğü olmazsa.. Her zaman söylediklerimizi yenilemenin gereği yok... Demagoglar, düşünceyi susturmak olanağını hâlâ bulabildiklerine göre ne demokrasisi, ne özgürlüğü?. Bunlar kuru lâflar, efendim!.

VAR KIYAS ET! — İstanbul gazetelerinden birinin dedikodu sütununda bir olay: Radyo'da alaturka çalındığı zaman memurlar: «Müdür uyanık!» derlermiş.. Batı müziği çalındı mı bilirlermiş ki «Müdür uykuda!» Çünkü Müdür alaturkayı severmiş.. «Ça-ça-ça» lar ancak kendisi uykuda iken verilirmiş..

Neresinden başlamalı?. Önce Başkent Radyosu'nda bir alaturkacı müdür!.. Gafletin şaheseri.. Bunu yapan da Atatürkçü, devrimci ihtilâl hükümeti.. Sonra; Radyo'yu kendi beğenisine göre kullanan bir müdür.. Daha sonra; Batı müziği diye «Ça-ça-ça» dan söz eden memurlar!.. Daha sonra; alaturka müzik dinlemek ayakta uyumak demek olduğuna göre sürüp giden bir «ashab-ı kehf» uykusu... Sonra... Şu Radyo'nun öyküsü biter mi?. Yılan öyküsü..

ESKİ ÇAMLAR, ÇÜRÜK KÖPRÜLER! — Bu sayfalarda adını andık; yine de anmak kısmetmiş.. Politika bir afyon iptilâsına benzediğine göre kötü alışkanlıklardan kurtulamıyanları anacağız elbette. Faruk Nafiz Çamlıbel, bilmem ne partisinin müfettişi olmuş.. Vah vah. Parti yaşadı diyebilecek miyiz?.. Orası kuşkulu, ama edebiyatın kazandığı kesin!.

Ordinaryüs Profesör Doktor Mehmed (d'dir) Fuad (d'dir) Köprülü (bu unvanların hepsi de «fahrî»dir; vaktiyle Ali Emirî'nin yazdıkları doğru ise soyadı da böyle..) parti kurmaya kalktı.. Parti'nin adında mutlaka «Demokrat» sözcüğü bulunacak. Ne zengin ölüymüş ki bu, mirasçılarının arkası alınamıyor.. Sonra bu parti «muhafazakâr» ve «liberal» olacakmış.. «Muhafazakâr»

(30. Sayfada)

dost'tan mektup

Son günlerde bazı yazarlarımız, düzyazının şiire girmesinden yakınır oldular. Bu yazarların kimi, bunu, ozanların güçsüzlüğüne, koşuk şiiri beceremeyişine yordular. Böyle koşuk şiiri beceremeyenler, düzyazı gibi yazınca güçsüzlükleri, acemilikleri, beceriksizlikleri pek belli olmuyormuş.

likin, düzyazının şiirimize girişinin yeni olmadığını söyleyelim. Bilinen birşeydir bu. «Mensur Şiir» adı ile tâ Servetifünundan bu yana vardır şiirimizde.

Söylemek istediğimiz daha başka bir şey asıl bu konuda. Bir şiiri, koşuk olması, düzyazı olmaktan kurtaramaz her zaman. Bir tümceyi uygun yerlerinden kırıp, alt alta sıralamak, hangi düzyazıyı şiir etmiştir şimdiye kadar. Ne bir düzyazıyı, şiirsel birtakım imgeler, içten uyaklamalar, kısaca birtakım şiirsel ögeler, ne de bir koşuğu mısraların alt alta sıralanmasıdır şiir eden.

«Hiçbir şeyden çekmedi hayatında
Nasırından çektiği kadar...»

Orhan Veli'nin bu ünlü şiiri bugünkü anlayışımızda düpedüz bir düzyazıdan başka bir şey değildir. Kişioğlu, şiire her dönemde başka bir anlam vermiştir.

Ziya Paşa'nın,

«Onlar ki verir lâf ile dünyaya nizamat
Bin türlü teseyyüp bulunur hanelerinde»

mısralarını yazdığı çağlarda, şiirin bundan alâsı pek düşünülmüyordu. Mehmet Âkif konuşma dilini şiirimize sokan ozan diye halâ övülür Yazdıkları bugünkü anlayışımızda bir dil hünerbazlığından başka bir şey değildir pek. Dosdoğru bir düzyazıdır üstelik.

Bütün o parlak kafiyelerine rağmen hececiler neden artık bugün pek okunmazlar.

«Bir sarışın yaramaz
Aldattı beni bu yaz
Sevdada karar olmaz
İşte kumralı geldi..»

gibisinden yazıları, mısralarının alt alta sıralanmış olması ve bütün o uyakları kurtarabiliyor mu?

Bize kalırsa mesele bir mantık meselesidir. Şiirin ve düzyazının kendine özgü mantıkları meselesi. Suç biçimde değildir. Düzyazıdan böyle ürkmede bize kalırsa, halâ, kötü şiir eğitimimizin etkileri vardır. Kimimiz halâ «nesre çevrilen, çevrilebilen koşuklar» dönemindeyiz. Ne sağlam bir koşuk şiir düzyazıya, ne de düzyazılı bir şiir koşuğa çevrilebilir. O, yazılmışsa, bir tek biçim içinde yazılmıştır.

Bütün bu söylediklerimizden, sadece düzyazılı şiir taraflısı olduğumuz anlamı çıkarılmasın. Demek istediğimiz, şiirin kalıbı ile öyle pek ilintili olmadığıdır. Şiiri şiir edenin kalıbından daha başka birçok şeyler olduğudur.

Bize düzyazılı şiirler gönderen birçok genç ozanımız var. Bunların çoğu, düzyazılı şiirlerin şimdilerde moda olmasından buna ilgi duymaktadırlar. Düzyazıda şiiri kurup kurtarmanın daha güç bir iş olduğunu da hatrlatmak isteriz onlara.

K. TÜRKAY : Şiirlerinizi ilgi ile okuduk. Bize kalırsa, «İkinci Yeni» nin ilk dönemindeki savrukluk ve haşarılıktasınız biraz. Sadece söz düzenlerinden gelen şaşırtmaların pek gereği yok şiirde. Örneğin:

«Görkemli kapılar ardında itimsi oh burası»

mısraınız bu dediğimize bir örnek olabilir. Bunun dışında şiire iyi bir yaklaşmanız var. «Akşam Şarkısı» nı yayımlamak istiyoruz. «İsteğe Karşıt» adlı şiiriniz de başarılı. Yalnız bir dağınıklığı bir tutukluğu var.

İlgiyle izleyeceğiz şiirlerinizi.

B. BEHRAMOĞLU : Şiirlerinizi okuduk. Bunlarda, «ölçüden» kurtulmadığınızı gösterecek hiçbir şey yok. Kurtulmuşsunuz. Ayrıca asıl böyle bir korkuya kapılmış olmanız yersiz. Ölçüden korkmanın hiç gereği yok. Şiiri dediğiniz kadar seviyor ve ona gereği kadar saygı duyup ilgileniyorsanız, ölçü kendiliğinden gidecek şiirinizden, yahut daha doğrusu sadece sizin olan bir başka ölçüye dönecektir birgün. Önemli olan şiiri, sadece bir ölçü meselesi olarak bellememektir.

Kaldı ki ölçü iyi bir şeydir. İnsanı tutumlu, kararlı olmaya götürür. Bizim bir zaman ki şiirlerimizi eskiten, öldüren, heceyle, yahut aruzla yazılmış olmaları değildir. Zaten şiir doğmadıklarındandır. Yahya Kemal'in ölü aruzdan nasıl şiirler çıkardığını bilirsiniz.

Ölçüden korkmayın. Yani hece ölçüsünden. Ölçüyü kalıp haline getirmekten korkun.

En çok «Kara Şarkı» adlı şiirinizi ilginç bulduk. Güzel görüntüler, güzel mısralar var.

«İki zenci gibi sustular» bunlardan biri.

Şiirlerinizin hepsinin, son kelimelerinin büyük harfle yazılmış olmasının nedenini çıkaramadık.

Başka şiirlerinizi bekleyeceğiz.

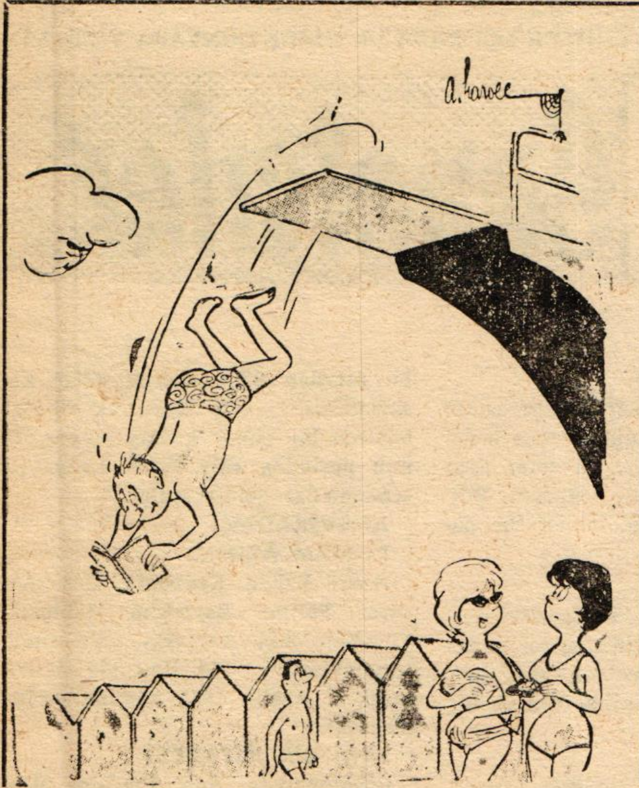
İ. VEZİROĞLU : «Seni Eskitiyorum» adlı şiiriniz, çok harcanmış bir konuyu aşabilmiş olsaydı yayımlardık. Özellikle «konu» dedim. Çünkü sizin yazınızda bu sadeec konu olarak kalmış. Güzel ve uygun yazılmış ama konu olarak kalmış. Başta «düzyazılı şiir» konusunda yazdıklarımızla ilişkisi var bunun. Gerçi her şiir, iyi kötü bir konu taşır. Ama bu bir yaşam gibi olmalıdır, bir kompozisyon, bir târif gibi değil. Sizin şiirleriniz yer yer bundan kurtulamıyor.

Başka şiirlerinizi bekleriz.

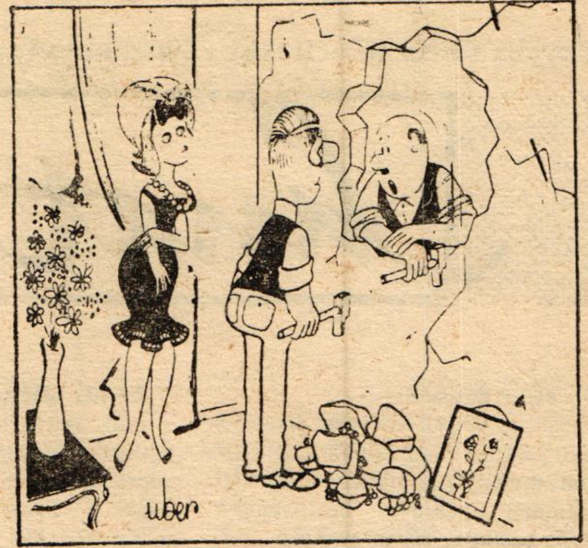
M. E. TUZKAN : Henüz başlangıçtasınız. Şiirlerinizin daha çok gelişmesi gerekli. Mısra katına yükselememiş dizeler var daha onlarda. «— İzmirdeyim -doluyor içime- Tuzlu deniz kokusu —...» gibi..

Biraz daha çalışın. Bir süre sonra gene şiir bekleriz sizden.

H. GAZİMİHAL : Sizden şiir bekliyoruz.

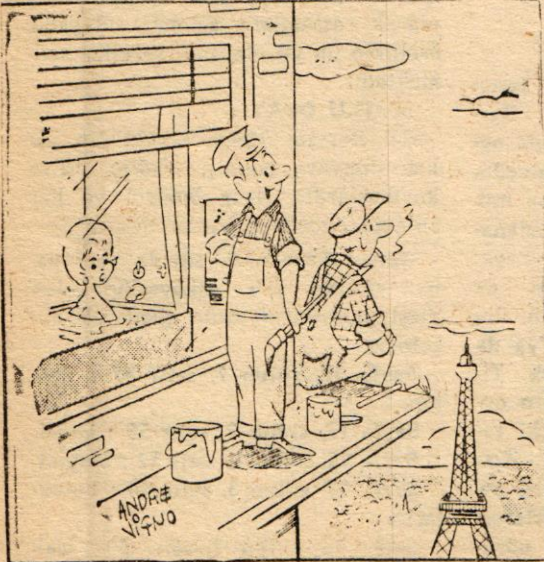

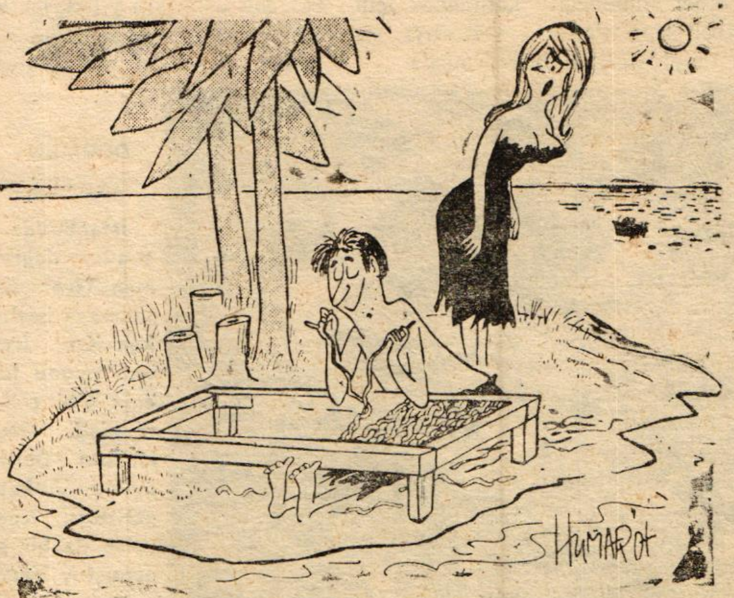
Dalgın Okuyucu

— Özür dilerim komşu ben buraya bir tablo asacaktım.

AYAKTAKİ — Gördüğün manzara çok hoş, ama benim yönümdekini görsen dört köşe olursun.

Yaptığın bu karyola ile ilgilerimizde bir değişiklik olacağını umuyorsanız aldanırsınız.

Sanat Sanatçılar

FUZÛLİ DİVÂNI:

Onaltıncı-Onyedinci yüzyıllar arasında yaşamış olan büyük şair Fuzû-li'nin divânı, Abdülbaki Gölpınarlı tarafından yeniden bastırılmıştır. Eserin başında, şairin yaşayışı, şiiri, fikir hayatı, şiirde tasavvuf, aşk, şairin ahlâkı ve bazı düşünceleri, eserleri ve oğlu hakkında, Gölpınarlı tarafından yazılmış, bilinmedik bir çok noktaları aydınlatan bir inceleme vardır.

RABİA HATUN:

Hayatı hakında pekçok rivayet dolaşan Rabia Hatun'un kim olduğu açıkça anlaşılmış bulunmaktadır. Rabia Hatun'a ait olarak yayınlanan şiirler son zamanlarda, İsmail Hâmi Danişment tarafından kendi şiirleri olarak kitap halinde bastırılmıştır.

ATOM SİLÂHLARI:

Floransada pek çok mimar ve sanatçı toplanarak, şehir galerisi önünde atom silâhlarını kötülemek için gösteri yapmışlardır. Gösteriyi, rahip Luigi Stefano düzenlemiştir.

ZENCİ SOPRANO:

Batı Berlin'de, Berlin operasının açılışında «Aida» rolünde olan zenci soprano Gloria Davy, bu sefer aynı sahnede, Puccini'nin Madam Butterfly'ını oynayarak büyük bir başarıya ulaşmıştır.

İDİL BİRET:

İdil Biret küçük kompozisyonlardan çıkıp, daha büyük eserler hazırlan Seramik Fabrikası'nın sanat atö' de bir süit, ya da sonat olacak bir eser vardır.

İNSANSIZLAR:

Yıldırım Keskin'in yazdığı insansızlar adlı oyun, Oda Tiyatrosunda Asuman Korad tarafından sahneye konulmaktadır.

CENGİZ HAN'IN BİSİKLETİ:

Refik Erduran'ın yazdığı Cengiz Han'ın Bisikleti adlı oyun, Küçük Tiyatro'da oynanmaya başlayacaktır.

ALTI YIL SÜREN OYUN:

Brecht-Weils'in «Üç kuruşluk Opera» adlı eseri altı yıl süren 2600 temsilden sonra programdan kaldırılmıştır. Eserin oynandığı tiyatro sırf bu eserden 2.5 milyon dolar kâr sağlamıştır. «Üç Kuruşluk Opera» böylece bir rekor kırmış oluyor. Onun peşinden «My Fair Lady» ile «Oklahoma» gelmektedir.

AMERİKADAKİ RESSAMLARIMIZ:

Bedri Rahmi Eyüboğlu, Erol Akyavaş, Tosun Bayrak'ın tabloları New-York'daki Anglesky galerisinde sergilenmiştir. 14 Kasımda açılan sergi, 2 Aralık 1961 gününe kadar sürecektir.

YENİ BİR KİTABEVİ

Cağaloğlunda, Şair İbrahim Minnetoğlu yeni bir kitabevi açmıştır. Çevrede ilgi ile karşılanan kitabevi kısa zamanda sanatcıların buluşup konuşabilecekleri bir yer olmuştur. Ayrıca imza günleri, kitap sergileri de düzenlenmektedir:
lamaya durmuştur. Son olarak elin-

NERMİN BABA:

İstanbul'da Kulis Kulübü'nün arkasındaki salonda Nermin Baba'nın yaptığı seramik eserleri sergilenmiştir.

KADIKÖYDE RESİM SERGİLERİ

Kadıköy Gençlik Kitabevi, üst kısmında bulunan salonu, Sergi Salonu olarak ressamlara açmıştır. Burada, özellikle bu yıl, devamlı sergiler açılmaktadır.

MUTLU OLAY :

Şair-Ressam Metin Eloğlu'nun bir kızı dünyaya gelmiş, adını «Şiir» koymuşlardır. Uzun ömürlü ve her anlamda güçlü olmasını dileriz.

DORMEN ANKARA'DA.

İstanbul'da sezon sonuna doğru Dorman Tiyatrosunda oynanmaya başlıyan «Sokak Kızı İrma» müzikli oyunu hatırlanacağı gibi çok beğenilmişti. Geçen ay Haldun Dormen bu oyunu Ankara'ya da getirmiş. Küçük Tiyatro da bir süre oynamıştır. Yandaki resimde «Sokak Kızı İrma» yı oynayan ve çok başarı gösteren Gülriz Sururi'yi görüyorsunuz.

Güner Ener'in 9. sayıda yayımlanan «Elgin» adlı hikâyesinde olan dizgi yanlışlarını özür dileyerek düzeltiriz.

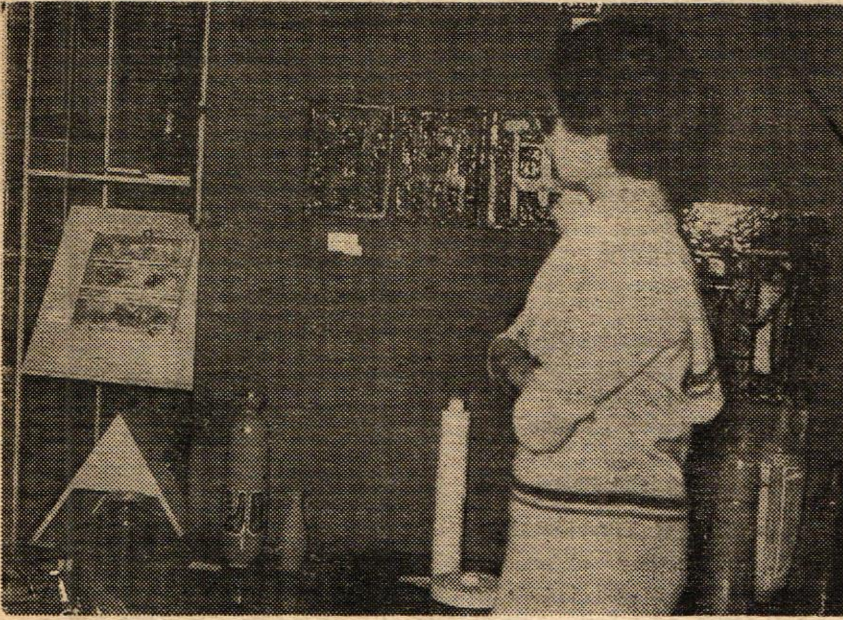
Sayfa 17, sutun 1, satır 47 : değgin.

Sayfa 17, sutun 3, satır 50 : koşul,

Sayfa 25, sutun 3, satır 12 : olamaz.

Sayfa 25, sutun 3, satır 44 : bulgularla.

Sayfa 25, sutun 3, satır 50 : sallaya sallaya.

Sanat amacı ile kurulmuş olan Taylan seramik atölyelerinin «Galeri Milâr» da açılan sergisi ilgiyle karşılandı. Cevdet Altuğ, Erdoğan Ersen, Attilâ Galatalı, Tüzüm Kızılcan, Ferhan Taylan, Sevim Altan, Meral Kılıç, Güzin Özsavaner'in katıldıkarı sergi daha önce İstanbul Şehir Galerisi'nde açılmıştı. Ankara'da 16/12/1961 günü açılan sergi 5/1/1962 tarihinde kapanacaktır.

TÜRK EDEBİYATÇILAR BİRLİĞİ.

Türk Edebiyatçılar Birliği bütün tanınmış edebiyatçılarımızın hiç bir yerde yayınlanmamış en güzel şiir, hikâye, oyun ve denemelerini «Türk Edebiyatçılar Birliği 1962 Yıllığı» adı altında toplamaktadır.

Kitap, yeni yılın ilk günlerinde satışa çıkarılacaktır.

BERLİNE TİYATRO UÇUŞU:

Batı Berlin'deki «Batı Tiyatrosu» Müdürlüğünden bildirildiğine göre 5 Ocaktan itibaren, Batı Almanyadaki yüz seyahat bürosu, «Batı Tiyatrosu» nda oynanmakta olan «My Fair Lady» adlı müzikli oyunun, başka şehir halkı tarafından da seyredilebilmesi için, Batı Berlin'e «Tiyatro Uçuşları» düzenleyeceklerdir. Bu operet Batı Tiyatrosu'nda çok tutulmuştur. Bu eseri Federal Almanyadaki diğer seyirciler de görmek istemektedirler. Bu istek karşısında Tiyatro Müdürlüğü, seyahat bürolarıyla anlaşmış ve «My Fair Lady» yi görmek isteyenlerin, biletleriye beraber, Batı Berlin'e gidip gelmeleri sağlanmıştır. Bu duruma göre, oyunu seyretmek için Batı Berlin'e gelecek olan seyirciler, geceyi Hiltonda geçirecekler ve ertesi gün yine hava yoluyla yerlerine döneceklerdir. Hamburgdan gelenler 134, Hannover'den gelenler 116, Frankfurttan gelenler 184, Düsseldorf'dan gelecekler 200, Münih'ten geleceklerse 206 mark ödeyeceklerdir.

BARRAULT «SCALA» DA.

Jean Louis Barrault, Scala'da modern İtalyan bestecilerinden Nicolo Castiglioni'nin «Ayna Vasıtasıyla» adlı operasını sahneye koyacaktır. Eser aslında, bir radyo operası halinde hazırlanmış ve geçen aylarda İtalyan müzik armağanını kazanmıştı. Besteci daha sonra eserini sahneye uygulamıştı. Operanın metni Lewis Carrols'un «Alis Harikalar Diyarında» ve «Ayna Vasıtasıyla» adlı iki hikâyesinden alınmıştır. Scala'daki temsili şef Bruno Maderna idare edecektir.

NEW-YORK'TA BİR TÜRK OYUNU.

New-York'ta iki yıldan beri Türkçe oyunlar oynanmaktadır. Bu yılki oyun Birleşmiş Milletler memurlarından Yüksek Mühendis Orhan Barım'ın «Erzincandan Kemahtan» adlı oyunudur. Oyun üstüste üç gece oynamış ve çok beğenilmiştir. Orhan Barım'a eserini İngilizceye çevirerek Amerikan sahnesine uygulaması teklif edilmiştir. Eser 2000 dolar hasılât yapmıştır. Bu hasılât, New-York'ta kurulmuş olan İstanbul Amerikan Kollejleri Mezunları Derneği tarafından, muhtaç öğrenciler için kullanılacaktır. Eserde rol alanlar sunlardır: Sara Korle, Oya Tekeli, Belkis Moran, Feriha Yalkın, Orhan Barım, Sinan Korle, Halûk Ertuğrul, Feridun Key, Tarık Bulut, Ferzan Tanju ve Halûk Tanju çifti tarafından hazırlanan dekor ve kostümler çok beğenilmiştir.

ANKARADA YENİ BALELER.

Devlet Operası Balesi tarafından üç yeni eserin hazırlıklarına başlanılmıştır. Bu üç eserden birincisi, Michel Fokine'nin, Chopin'in müziği üzerine yarattığı, Sylphides balesidir. Baş rollerde Binay Okurer ve Ferit Akın. İkinci eser, Asthon Meyerbeer'in müziği ile düzenlenen, Les Patinours balesidir. Baş rollerde, Cantürk Sakarya, Engin Akollu. Üçüncüsü, Gavin Gordon'un müziği ile, Dame Nimette de Valois tarafından kareoğrafisi yapılan The Raks Progres adlı baledir. Baş rollerde, Evinç Gürkoç ve Hüsnü Sunal.

KONFERANS KILIĞI:

Tuhaflığı bir meslek haline getiren ünlü ressam Salvador Dali, geçen hafta Paris'te Velasguez'in sanatı konusunda bir konferans verdi. Hemen hepsi üniversiteli olan dinleyiciler Velasguez hakkında bir şey öğrenemediler ama, Dali'den memnun ayrıldılar. Zira konferansçı bu sefer de üzerinde Castoı ve Pollux'un küçücük heykelleri bulunan acayip bir şapka giymişti. Dali, başını kımıldattıkça, heykel - bebekler gözlerini açıp kapıyorlardı.

ALTINDAĞ'DA TİYATROYA RAĞBET.

Kocaoğlan oyununu 5 gün içinde 3 bin Altındağlı seyretti.

Devet Tiyatrosu Genel Müdürü Güneyt Gökçer'in davetine uyarak Altındağlılar akın akın tiyatroya koşup Kocaoğlan oyununu seyrediyorlar: Tiyatro her gece Altındağlılarla ağzına kadar doluyor. Yalnız tiyatro biletlerinin satışı diğerlerinden ayrı oluyor. Akşama kadar bilet satışı hemen hemen hiç yok denecek kadar az olduğu halde gece birden bire doluyor. Tıpkı sinemalar gibi. Zaten Altındağ'lıların da tiyatroyu bir sinema kordelâsı seyreder halleri var. Hepside memnun görünüyorlar. Sahnede canlandırılan kötü kişileri yuhalıyor, ıslıklıyorlar. Oyuncular da bu yeni seyircilerden memnun olduklarını söylüyorlar.

İSRAİL FLORMONİ ORKESTRASI 25 YAŞINDA

İsrail Flârmonik Orkestrası 26 Aralık 1961 günü kuruluşunun 25 ci. yıl dönümünü Mann Oditorium'unda verilen bir konserle kutlamıştır.

İsrail Flârmoni Orkestrası bundan 25 yıl önce ilk konserini Arturo Toscanini idaresinde vermişti. Fakat orkestranın kuruluşunda en büyük emeği geçen tanınmış kemancı Bronislaw Huberman olmuştur.

Orkestra'nın hâlen 100 üyesi bulunmaktdır. Bunların 27 si kuruluş gününden beri orkestra'da çalmktadır.

Yeni yılın ilk yında ise İ.F.O. sı bir memleket turuna çıkarak üçü ordu kamplarında olmak üzere, bir konser salonu olan En Gev ile En Hasofet köylerinde, güneyde ise Berşeba ve Elat'da birer konser vererek tekrar Tel-Aviv'e dönecektir.

Orkestra bundan başka, geliri şehrin yardıma muhtç kısımlarında kullanılacak iki özel konser verecektir.

TİYATROLAR

BÜYÜK TİYATRO'da

29	Aralık	Büyük Jüstinyen
30	»	Tosca Operası
31	»	Coppelia (Matina)
31	»	Gergedan
1	Ocak	Coppelia Balesi
3	»	Hamlet
4	»	Haensel ve Gretel Operası
5	»	Büyük Jüstinyen
6	»	İnci Avcıları
7	»	Hamlet (Matine)
7	»	Gergedan
8	»	Coppelia Balesi

KÜÇÜK TİYATRO'da

31 Aralık Pazar akşamına kadar KOCAOĞLAN Piyesi devam edecektir. 2 Ocak 1962 Salı akşamı saat 20.30 dan itibaren CENGİZHANIN BİSİKLETİ (Komedi 3 perde).

Pek yakında Çocuk Temsilleri : YOKLAR DAĞINDAKİ NAR.

ODA TİYATROSU'nda

Pazartesi hariç diğer günler saat 18.00 de SON BAND ve PUSUDA.

YENİ SAHNE'de

Cuma günleri hariç hergün saat 20.30 da ve Pazar günleri ayrıca saat 15.00 de BERNARD ALBA'nın EVİ 9 Ocak 1962 tarihinden itibaren AĞAÇLAR AYAKTA ÖLÜR.

ÜÇÜNCÜ TİYATRO'da

30	Aralık	İkiz Kardeşim David
31	»	Çardaş Fürstin Opereti (Matine)
31	»	İkiz Kardeşim David
1	Ocak	İkiz Kardeşim David
2	»	İkiz Kardeşim David
3	»	Çardaş Fürstin Opereti
4	»	İkiz Kardeşim David
6	»	İkiz Kardeşim David
7	»	Çardaş Fürstin Opereti (Matine)
7	»	İkiz Kardeşim David
8	»	İkiz Kardeşim David
9	»	Bir Donkişot

DANIŞMA : 11 72 40

MEYDAN SAHNESİ

Hergün saat 18.15 de DOLAP, 21.15 de ZAFER MADALYASI.

TEL : 17 52 00

TÜRK DİL KURUMU TANITMA KOLU'NUN «BASINLA TANIŞMA KOKTEYLİ»

Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulunun Eylûl/1961 ayı toplantısında ozan arkadaşımız **M. Sunullah Arısoy'un** Kol Başkanlığına seçildiği **«Tanıtma Kolu»** geniş çapta bir çalışma programı düzenledikten sonra, bunun uygulanmasına başlamıştır.

İlkin 1961 yılında Türk Dil Kurumu'nun çalışmalarını özetleyen bir broşür yayınlanmış ve 28/12/1961 Perşembe günü saat 19 da Kurum salonunda «Basınla Tanışma Kokteyli» düzenlenmiştir.

Basınla ve santaçılarla yakın ve sıkı ilişkiler kurmak ve tam bir işbirliği içinde çalışmak amacının ilk belirtisi olan bu kokteyl, gerçekten büyük bir özdenlik içinde geçmiş ve çok yararlı olmuştur.

Kokteylde Kurum Başkanı **Prof. Dr. Tahsin Banuoğlu, Yürütme** Kurulu üyeleri **Sami N. Özderdim, Ömer Asıl Aksoy, Salâh Birsel, Hikmet Dizdaroğlu, Uluğ İğdemir, M. Sunullah Arısoy** hazır bulunmuşlar ve konuklarla yakından ilgilenerek çeşitli dil sorunları üzerinde görüşmeler yapılmıştır Kokteylde Ankara ve İstanbul gazetelerinin temsilci, yazar ve muhabirlerinin büyük bir çoğunluğa, ozan **İlhan Berk** ve eşi, hikâyeci **Nezihe Meriç** ve **Saadet Timur, Salim Şengil,** ozan **Turgut Uyar** ve eşi **Yezdan Uyar, Dr. Özdemir Nutku** ve eşi **Sevgi Nutku** ve başka sanatçı ve yazarlar vardı. Basın-Yayın Genel Müdürü **Bekir Tünay** Haberler Dairesi Müdürü **Kemal Deniz,** Yayınlar Dairesi Müdürü **Fethi Kardeş,** Ankara Radyosundan **Rıdvan Çongur**'da kokteylde bulunanlar arasındaydı.

Kurum Başkanı **Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu** kokteylin sonlarına doğru kısa bir konuşma yaparak Kurumun amaçlarını açıklamış, bütün gazetecilerin, yazarların ve sanatçıların Kurumu kendi evleri bilmelerini istemiş, Tanıtma Kolunun bundan sonra bu yolda sık sık toplantılar düzenliyeceğini bildirmiştir.

Kokteyl, geç saatlere kadar dil sorunun çeşitli yönleri üzerinde yararlı görüşmeler içinde geçmiştir.

Türk Dil Kurumu'nun bu yeni adımını çok yerinde buluyor ve gelişmesini diliyoruz.

Basında Yankımız

DURU GÖL

Evvelki yıl «Vatan» gazetesinde tefrika edilen bu roman, 27 Mayıs öncesi aktif muhalefet havası içinde, tam ve yerinde kullanıldığı, «Görülmemiş kalkınma masalı» na kendi roman ölçüleri içinde en amansız saldırıları yaptığı halde, o günlerin tutkulu çekişmeleri arasında nedense göze çarpmadan kaldı. Oysa ki bu romanın o günlerde sokak olayları, politika atışmalarından daha aktüel bir anlamı, başyazarların ve fıkracıların hapishaneleri boylatan sözlerinden daha etkili ve inandırıcı bir gücü vardı.

«Duru Göl», Elâzığ ovasının üstündeki Hazar gölünü, kayaları oyarak açılacak bir tünelle aşağı akıtmak, şehri ve çevresini aydınlatıp, tezgâhları çalıştıracak enerjiden başka, tarlaları yeni ve geniş sulama sistemine bağlıyacak, çok yönlü büyük bir projeden konusunu alıyordu. Bu gölden faydalanma düşüncesi çok eski tarihlere çıkıyor, devirler ve hükûmetler, dosyalar üzerine dosyalar ekliyerek bu kalkınma düşünü nesillere aktarıyorlar. Bir gün geliyor, bu gölün acı sularının sulamaya yaramıyacağı, aksine bitkileri öldürmekten başka, ovayı az zamanda çöle çevirebileceği, yapılan analizlerden anlaşılıyor. Ama koca dosyalar arasında kaybolan bu küçük gerçek, «görülmemiş kalkınma» nın cezbe halindeki çalışmaları arasında, dönüp dolaşıp büyük bir teknik yapı porjesi, yüksek kademedeki politika ve yatırım dolapları yıl geçmiş, göl çevresine şantiyeler kurulmuş, teknisyen, mühendis, işçi, memur, kadınlı erkekli canlı bir kalabalık toprağa akıtılan teknik, malzeme ve paranın çevresinde yerli şartların dışında yaşamalarına dalıp gitmişler. Dağın dibinde, aşağıda, elektrik tesisleri, yapıları, modern evleri ile yeni bir kasaba doğmuş. Yukarıda genç mühendisler, projenin altında yatan korkunç yalandan haberli oldukları halde çıkarları peşinde koşarlarken, bir kaç ülkücü, zaman zaman su, bitki ve eski analiz raporları üzerindeki korkunç yanlışlığı veya bilerek yapılmış kötülüğü kurcalıyorlar. Bu örtbas edilmiş gerçek, onları, arasıra sert tartışmalara, büyük patronlarla sinsi kavgalara, gelip giden müfettişlerin bürokratik sapıklıklarına kadar götürüyor. İlhan Tarus, bu romanını hazırlarken «Devlet Su İşleri»nin ve «Hazar Gölü» projesinin dosyalarını karıştırmak ve konuyu yerinde incelemek fırsatlarını bulmuş. Bu romanında yeni gerçekçi edebiyatımızın hep aynı yönde gelişen romanlarından daha yeni, canlı bir yöne gidildiğini görüyoruz. Yüsek, organize talanın bir yanını, insanları peşinden sürükleyen ve bağlayan şartları anlatırken, çalışmanın ters işleyen teknik çıkmazları içinde insanın çürüyüşünü çok güzel anlatabilmiş. Bir bakıma ben bu romanı bize henüz çevrilmemiş Amerikan gerçekçilerine, R. Penn Warren ve Upton Sinclair'in romanlarına benzetiyorum. Çalışma ve endüstri, büyük teknik projeler çevresinde kaynaşan ve çatışan menfaatleri, insanın paraya bağlı sefaletlerini anlatan bu soy romanları taklit ettiğini söylemek istemiyorum. Onlar gibi iş, endüstri, teknik hamlelerinden, yeni iş şartlarından, çağımızın sert tenkidlerine hedef olmuş meselelerinden konusunu almış daha aktif bir roman karşısındayız.

«Duru Göl», bu yılın romanları arasında en ilgi çekenlerinden biri, köye ve kurtuluş savaşına, başlıca iki yönden ayrılan yeni gerçekçi edebiyatımıza bir başka yolun varlığını işaret eden öncü bir eser karışındayız.

HÜR VATAN : 18 Aralık 1961,
Tahir ALANGU

İlhan Tarus, Duru Göl. DOST YAYINLARI — Ankara: 1961. 5 Lira.

Geçen Ayın İçinden

(23. Sayfadan)

derken «Conservatuer», ondan «konser ve», oradan da «turşu» çağırışımı... Sayın Profesör ya turşu kuracak, ya memleketin turşusunu çıkarmaya niyetli..

Alay ediyoruz diye kızmasın. İçimiz kan ağlıyor gerçekte.. Bu memleket Köprülü'nün, Çamlıbel'in politikasından ne kazandı ki hâlâ başımıza ekşimekte devam ediyorlar?.

İHTİLÂL- — Bitti mi, bitmedi mi?. Yeni milletvekillerinin (yeni demek doğru değil, eskinin devamıdırlar) derdi bu! Cumhuriyet'in 8/12/1961 günlü sayısında Ali Ulvi Ersoy'un karikatürüne bakılırsa, eski Millî Birlik üyelerinin göğsü ok amacı olmak üzere!.. İhtilâlin devirdiği, ama çabucak kalkındırdığı eski'ler şimdi ihtilâlcilere ver yansın ediyorlar.. «Kendi düşen ağlamaz!» diyeceğiz, ama; iş öyle değil..

AYNI TERANE! — İçişleri Bakanı, Mahmut Makal'ın pasaportu neden geç verildi sorusuna cevap vermiş Meclis'te!.. «Efendim, tahkikat yapılmış da!..» Onu biz de biliyoruz.. Bilmek istediğimiz, tahkikat'ın hangi nedenle yapıldığıdır. Bunun neden gerekli görüldüğüdür.. Anlaşılan, tahkikat'ı yapanlar Makal'ın bütün kitaplarını, bütün yazılarını okudular.. Eğer böyle hayırlı bir işe giriştilerse iyi doğrusu.. Hiç değilse bir şeyler öğrenmişlerdir..